

Mälardalens högskola
Akademin för hälsa, vård och välfärd

PROCESSEN ATT LÄMNA DEN KRIMINELLA LIVSSTILEN

En kvalitativ studie om upplevelsen av att lämna den kriminella livsstilen och dess svårigheter

GIZING TAGHIPOUR

SIMON MICHELE

SOFIA SHAYA

Huvudområde: Socialt arbete
Nivå: Grundnivå
Högskolepoäng: 15hp
Program: Socionomprogrammet
Kursnamn: Examensarbete inom socialt arbete
Kurskod: SAA056

Handledare: Carl Johansson

Termin: VT-2023

SAMMANFATTNING

Syftet med studien är att belysa hur tidigare kriminella har gått tillväga för att ta sig vidare från kriminalitet. En kvalitativ metod har tillämpats för att studera detta och sex före detta kriminella har intervjuats genom semistrukturerade intervjuer. Stämplingsteorin och sociala kontrollteori är teorierna som använts för att analysera och förstå empirin. Tidigare forskning avsnittet är indelat i tre delar och avhandlar riskfaktorer, processen ut ur kriminalitet samt konsekvenserna som medföljer vid avhopp. Det som konstaterats efter intervjuerna är att den vanligaste anledningen till avhopp är föräldraskap och mognad. Resultatet visar även på att ekonomi var ett hinder i processen ut ur kriminalitet. Pengar var en central prioritet i intervjupersonernas tidigare kriminella livsstil och att överge den snabba inkomsten för att anpassa sig till ett konventionellt ekonomiskt system uppgavs vara en utmaning.

Nyckelord: *Kriminell livsstil, Avhopp, Vändpunkt, Upphörandeprocess, Hinder*

ABSTRACT

The purpose of the study is to shed light on how former criminals have gone about moving on from crime. To study this a qualitative method has been applied, six ex-criminals have been interviewed through semi-structured interviews. The labeling and social control theory are theories that have been used to analyze and understand empirical data. The Previous research section is divided into three parts and discusses risk factors, the process of transitioning out of crime, and the consequences that come with leaving criminal activity. The result shows that the most common reason for leaving criminal activities is due to parenthood and maturity. Respondents also stated that finance was an obstacle in the process our of criminality. Money was a central priority in the respondents' previous criminal lifestyle, and abandoning the fast income to adapt to a conventional economic system was reported as a challenge.

Keywords: *Criminal lifestyle, Defection, Turning point, Termination process, Obstacles*

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	2
1.2	Begreppsdefinition	3
1.2.1	<i>Kriminell livsstil</i>	3
1.2.2	<i>Avhopp</i>	3
2	TIDIGARE FORSKNING	4
2.1	Riskfaktorer till en kriminell livsstil	4
2.2	Faktorer till avhopp	4
2.2.1	<i>Pushfaktorer</i>	5
2.2.2	<i>Pullfaktorer</i>	6
2.3	Konsekvenser av att lämna gäng och den kriminella livsstilen.....	7
2.4	Reflektion kring tidigare forskning	7
3	TEORI	8
3.1	Stämplingsteorin	8
3.2	Sociala band, social kontrollteori	9
3.3	Teorins roll i studien	10
4	METOD	10
4.1	Val av metod.....	10
4.2	Litteratursökning	11
4.3	Urval.....	11
4.4	Genomförande/ datainsamling	12
4.5	Databearbetning och analysmetod	12
4.6	Tillförlitlighet och trovärdighet.....	13
4.7	Etiskt ställningstagande	14
5	RESULTAT OCH ANALYS	15

5.1 Umgänge	15
5.1.1 <i>Gemensam bakgrund och samhörighet med andra kriminella gängmedlemmar</i>	15
5.1.2 <i>Negativ stämpel i samhället</i>	16
5.2 Vändpunkt	17
5.2.1 <i>Föräldraskap och ny syn på livet</i>	17
5.2.2 <i>Mognad och stress</i>	18
5.3 Svårigheter och hinder	20
5.3.1 <i>Hinder med att lämna pengar och vänner</i>	20
5.3.2 <i>Utmaningarna med att hitta arbete utifrån sina kriminella bakgrunder</i>	21
5.3.3 <i>Drogmissbruk</i>	22
6 DISKUSSION	23
6.1 Umgänge	23
6.2 Vändpunkt	24
6.3 Svårigheter och hinder	25
6.4 Intervjupersonernas kriminella livsstil kopplat till Hirschi och Bergström	26
6.5 Metoddiskussion	27
6.6 Slutsatser	27
6.6.1 <i>Vidare forskning</i>	28
REFERENSLISTA	29
BILAGOR	1
Bilaga A: Missivbrev	1
Bilaga B: Intervjuguide	2
Bilaga C: Fördelning av arbetet	1

1 INLEDNING

År 2022 anmäldes ungefär 1,44 miljoner brott i Sverige, där cirka 113 000 var anmälda narkotikabrott. Statistik visar på att det har skett en ökning med 25% gällande narkotikabrott sedan 2012 (Brå, 2022a). Det framgår även att det anmäls 8 700 brott mot vapenlagen år 2021 (Brå, 2022b). Media har rapporterat att med 60 dödsskjutningar har år 2022 varit det året med flest dödsskjutningar (Frenker, 2022). De flesta individer som någon gång i livet begår kriminella handlingar eller engagerar sig i riskfyllda handlingar gör det under tonåren. Brottsligheten är så hög under tonåren att det anses vara något normalt (Azad & Ginner Hau, 2018). Av artiklar från Sveriges Television framgår det att allt fler unga rekryteras in i kriminella gäng av gängmedlemmar, de lockas till kriminalitet genom exempelvis gåvor och tjänster (Czermak, 2022; Sveriges Television, 2022). I vissa områden rapporterar Sveriges television att åtta och nioåringar lockas in i den kriminella livsstilen med godis och blir i samband med det även fotograferade, fotografiet blir en påminnelse för barnen om att de är skyldiga de äldre. Barnen blir tvungna att utföra olika tjänster åt dem för att betala av skulden (Sveriges Television, 2022). Forskning visar att omgivningen såsom familj, kompisar och grannskap har stor påverkan på ungdomar, framförallt från åldern 14–18 år. Tonåren är bland den känsligaste perioden i en människas liv, i vissa åldrar är de unga mer känsliga och lättare att påverka. Kompisar har ett större inflytande på varandra under tonåren jämfört med vad föräldrar och syskon har på en tonåring (Walters, 2018).

Kuseela (2015) nämner att några bidragande orsaker till kriminalitet är utanförskap, segregation och familjeförhållanden. Utanförskap är en av de bidragande faktorerna till att barn och tonåringar dras in i en kriminell livsstil. Utanförskap finns i olika former, det kan handla om socialt utanförskap, maktstrukturer i samhället, boendesegregation och kulturell segregation. De som är födda utomlands bor oftast eller placeras i segregerade områden vilket bidrar till ökad bostadssegregationen. Att växa upp i bostadssegregerade områden kan skapa en känsla av utanförskap. Många vuxna är arbetslösa i segregerade områden, på grund av detta hindrar ekonomin de unga från att leva ett jämlikt liv som de som inte bor i utsatta och segregerade områden. Detta bidrar i sin tur till att de ungas skyddsfaktorer minskar, såsom att kunna delta i fritidsaktiviteter. Det går att se ett tydligt samband mellan segregation, arbetslöshet och utanförskap kopplat till ökad kriminalitet (Kuseela, 2015). En studie från North Carolina visar att relationen som familjemedlemmarna har med varandra kan spela en betydande roll när det kommer till att hamna i kriminalitet. Konflikter mellan föräldrar och ungdomar är en av de faktorer som kan öka risken för detta (Smokowski m.fl. 2018). Det finns en stark koppling mellan bristande föräldraskap, såsom svag anknytning, föräldrar i missbruk, övergrepp mot barn och unga och att unga hamnar i kriminalitet. Många gängmedlemmar har upplevt bristande föräldraskap under uppväxten. Forskning visar att detta betraktas som en riskfaktor för en kriminell livsstil (Lloyd, 1998). Vägen in i den kriminella livsstilen är enkel men vägen ut från det livet är svårare. Forskning har visat

att det finns flertal individer som vill göra avhopp från sina gäng, men lyckas inte göra det. Ungdomar väljer ofta att lämna sina gäng av egen vilja, de blir inte övertalade till att lämna av andra. Det finns risk för att medlemmar blir utsatta för våld eller hot av andra medlemmar när de bestämmer sig för att göra ett avhopp från ett kriminellt gäng. Trots att det finns mycket forskning kring orsakerna bakom kriminalitet, finns det färre studier om processen ut ur kriminalitet (Pyrooz & Decker, 2011). Enligt justitiedepartementet (2022) ser den svenska regeringen den organiserade brottsligheten som systemhotande och resurskrävande.

Gängvåld med skjutningar och sprängningar har ökat och drabbat Sverige mycket. Samhället utmanas ständigt av den organiserade brottsligheten och Regeringskansliet (2022) menar att nutidens stora frihetsfråga har blivit trygghet. Enligt justitiedepartementet (2022) ser den svenska regeringen den organiserade brottsligheten som systemhotande och resurskrävande. För att kunna öka tryggheten har rättsväsendets anslag ökat med ungefär 5 miljarder kronor i budgetproposition för 2023 (Regeringskansliet, 2022). Poliserna ska få förstärkning, det rekryteras nya medarbetare för att kunna bekämpa de kriminella och få dem att lämna den kriminella livsstilen (Regeringskansliet, 2022; Polismyndigheten). Bristande resurser och utsatthet utgör strukturer där kriminalitet har utrymme att växa. Det sociala arbetet ska vara som en hjälpare hand för de individer som har hamnat på fel spår eller behöver stöd och råd i vardagen (Dunk-West, 2016). Flera av Sveriges lagar såsom socialtjänstlagen är till för att främja barn och ungas rättigheter, de ska ges drägliga uppväxtvillkor, skydd från utsatthet i sina hem samt stöd för att komma ifrån missbruk och kriminalitet (Montoya, 2022). Kriminella gäng har blivit allt mer strukturerade och ett större samhällsproblem (SoU, 2015). För att arbeta emot detta samhällsproblem måste alla samhällsinstitutioner hjälpas åt. Regeringsföreträdare och myndighetspersoner har uttryckt vikten av samarbete mellan samhällets alla institutioner. Politiker uttrycker att det är ett allvarligt läge men om alla goda krafter hjälps åt kan det ske en utveckling (Götblad, 2023; Fjellner, 2023).

Därför är det väsentligt att undersöka de möjliga konsekvenserna av att befinna sig i kriminalitet, men även att lämna den kriminella livsstilen. Att belysa hur personer som lämnat en kriminell livsstil har upplevt processen kan bidra till minskning av samhällsproblematiken. Samhällsproblematiken kan minska genom att det forskas mer kring området, vilket bidrar till mer kunskap hos socialarbetarna. Studiens forskningsområde är relevant för det sociala arbetets förutsättningar att arbeta för unga människor att lämna den kriminella livsstilen. I och med att de kriminellas upplevelser kring processen ut ur den kriminella livsstilen kommer att lyftas, hjälper det socialarbetarna att förstå vilka svårigheter de möter på, vilket kan leda till att samhället blir mer förstående och hjälper de in i samhället på ett bättre sätt. Socialarbetare möter olika människor varje dag, bland annat personer som lever en kriminell livsstil eller har gjort ett avhopp.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att belysa hur tidigare kriminella har gått tillväga för att ta sig vidare från kriminalitet. Studien utgår ifrån följande frågeställningar:

- Hur upplever personer som har gjort ett avhopp processen ut ur den kriminella livsstilen
- Vilka hinder upplever personer som gjort ett avhopp som de svåraste att komma över?

1.2 Begreppsdefinition

1.2.1 Kriminell livsstil

Bergström (2020) lyfter att en kriminell person är en någon som begår brott och inte följer lagar och regler. Den kriminella livsstilen utvecklas när de kriminella handlingarna blir fler och regelbundna. Denna livsstil berör främst vuxna som har varit brottsaktiva sedan ung ålder. Bergström (2020) definierar begreppet *kriminell livsstil* med hjälp av fyra beteendestilar. Allmän ansvarslöshet är den första beteendestilen och innebär att en person som lever en kriminell livsstil inte tar ansvar gällande exempelvis skola och arbete, samt att de inte uppfyller förpliktelse gentemot sin familj eller sitt hem. Det handlar om en livsstil där den kriminelle saknar ansvar för sina egna handlingar. Njutningslystnad är den andra beteendestilen som handlar om att den kriminelle har behov av omedelbar behovstillfredsställelse och kan ge sig i uttryck i form av drogmissbruk, sexuellt utagerande, spelmissbruk och impuls riktad brottslighet. Den tredje stilen är kränkande hållning mot andra människor, det betyder att i den kriminella livsstilen har den kriminelle kränkande beteenden gentemot andra människor. Våld och hot riktas mot andra människor, samt att deras rättigheter, människovärde, personliga område och värdighet kränks. Den sista beteendestilen innebär upprepade brott mot sociala och juridiska lagar och normer. Denna handlar om att den specifika individen exempelvis har svårt att underordna sig regler och system. Enligt Socialstyrelsen (2012) tenderar människor som lever en kriminell livsstil att ha sitt nöje eller vinning i fokus, exempelvis ekonomisk vinning. Socialstyrelsen (2012) definierar begreppet kriminell livsstil på liknande sätt som Bergström (2020, i denna studie definieras kriminell livsstil såsom Bergström (2020) och Socialstyrelsen (2012) beskriver begreppet. Begreppet används även som en livsstil där människor begår kriminella handlingar regelbundet, såsom narkotikabrott, vapenbrott och olaga hot.

1.2.2 Avhopp

Att lämna en kriminell livsstil kan ofta vara förknippat med att lämna ett kriminellt gäng, denna process betecknas som *avhopp*. I samband med att en individ gör ett avhopp kan denna bestraffas på grund av avhoppbeslutet (Länsstyrelsen Skåne). De kriminella beteendena minskar i de flesta fall när sociala problem upphör, exempelvis vid upphörande av missbruk eller om individen får ett stabilt arbete (Socialstyrelsen, 2012). I denna studie används begreppet avhopp som en beskrivning till de individer som lämnar kriminella gäng.

2 TIDIGARE FORSKNING

Nedan presenteras tidigare forskning som är relevant för denna studie. Detta avsnitt är indelat i tre delar och avhandlar riskfaktorer, processen ut ur kriminalitet samt konsekvenserna som medföljer vid avhopp. För att förstå svårigheterna för gängmedlemmar att lämna gäng så inleds detta kapitel med olika riskfaktorer till en kriminell livsstil.

2.1 Riskfaktorer till en kriminell livsstil

Lloyd (1998) undersöker olika riskfaktorer till droganvändning. Riskfaktorerna som lyfts är familjeproblem, svag anknytning till föräldrar, psykiska störningar i tonåren såsom depression, barnmisshandel och svag skolprestation. Författaren nämner att gängmedlemmar ofta växer upp med bristande föräldraskap som betraktas vara en riskfaktor för en kriminell livsstil, de tenderar även att ha föräldrar som missbrukar. De som löper störst risk att drabbas av riskfaktorerna ovan nämnda är högriskgrupper. Högriskgrupper är exempelvis unga som har blivit omhändertagna, personer i prostitution, barn som växt upp med föräldrar i missbruk, personer i hemlöshet med mera (Lloyd, 1998). Klein och Maxson (2010) nämner också bristande föräldraskap som en riskfaktor, samt att upplevelse av trauma är förhållanden som ökar risken för att individer hamnar i kriminella gäng. Kuusela (2013) förklarar att bristande föräldraskapet innefattar föräldrars bristande inflytande i sina barns liv, vilket blir en riskfaktor. På grund av det bristande inflytandet får barnen mycket fritid och därmed möjlighet att ta egna beslut som inte alltid gynnsamma för dem (Kuusela, 2013).

Gängmedlemmar ser ofta varandra som familj i och med att de känner samhörighet och upplever en gemenskap. De tenderar att stötta och stå upp för varandra i svåra situationer, de skapar en trygghetskänsla gentemot varandra. De upplever även en känsla av syster- eller broderskap, det blir som en ersättning för deras familj (Klein & Maxson, 2010). Många gängmedlemmar lever ett liv fullt av spänning och äventyr, att gå från en sådan livsstil till en livsstil utan kriminalitet som de flesta människor lever är inte något som lockar kriminella medlemmar. Den kriminella livsstilen innebär oftast en livsstil där de har tillgång till mycket pengar, medan ett liv utan kriminella handlingar innebär en livsstil där pengar inte är lika lättillgängligt (Forkby & Liljeholm Hansson, 2011).

2.2 Faktorer till avhopp

Processen ut ur kriminalitet kan se ut på olika sätt. Litteraturgenomgången har visat att det framkommit flera "push" och "pull" faktorer som drar ut personer ur kriminalitet. Push-faktorer betraktas vara negativa konsekvenser som medföljer den kriminella livsstilen, såsom rädsla, våld eller hot. Medan pull-faktorer är positiva företeelser i individens liv, exempelvis

föräldraskap eller stabilt arbete, som motiverar personen att överge den kriminella livsstilen (Pyrooz & Decker, 2011; Berger m.fl. 2017).

2.2.1 Pushfaktorer

Berger m.fl. (2017) och Pyrooz & Decker (2011) beskriver att det finns många anledningar som kan hålla kvar individer i den kriminella livsstilen, men även anledningar för att ta sig ut. En anledning för att göra ett avhopp kan handla om att brottsligheten börjar uppmärksammas från polisen och att det kommer hot från andra gäng (Pyrooz & Decker, 2011). Det finns flera individer som vill lämna sina gäng men inte lyckas göra det trots viljan. En studie genomfördes genom att samla in data från 84 ungdomar arresterade i Arizona, där alla lämnat sina gäng vid olika tillfällen. Den främsta anledningen till att medlemmar lämnar sina gäng visar sig vara på grund av våldet de och andra kan utsättas för (Pyrooz & Decker, 2011). Berger m.fl. (2017) uppger att de flesta har lämnat på grund av att de själva har blivit attackerade och fysiskt skadade på olika sätt, exempelvis genom misshandel, knivhuggsincidenter eller skjutna av rivaliserande gängmedlemmar. Decker och Lauritsen (2002) nämner att en före detta kriminell insåg att den kriminella livsstilen inte var rätt för honom efter en knivhuggs incident. Berger m.fl. (2017) förklarar att även avhopparnas familjemedlemmar och vänner har blivit utsatta för våld, de har känt oro för att familjen ska bli en måltavla, vilket har varit en av de största orsakerna till att lämna den kriminella livsstilen. Den näst vanligaste orsaken uppges vara rädslan för att fängslas eller att bli hotad av andra straffrättsliga anklagelser. Ännu en anledning för att göra ett avhopp har varit att gäng samhörigheten och lojaliteten har ändrats, att lojaliteten har brutits genom svek från andra medlemmar (Berger m.fl. 2017). Bovenkerk (2011) nämner att maffiagäng, ungdomsgäng, gatugäng, religiösa sekter och många andra grupper har en sak gemensamt och det är att det är svårt för gruppmedlemmar att lämna gängen. Bovenkerk (2011) beskriver att organiserad brottslighet ägnar sig åt ekonomisk vinning genom exempelvis utpressning och handel av olagliga varor och tjänster. Medlemmarna arbetar tillsammans för att skydda sig själva från myndigheter genom hot, utpressning och korrupcion. Ungdomsgängen är aktiva i sina egna avgränsade territorier och är i strid med andra liknande grupper. De ovannämnda grupperna har flera likheter, bland annat att grupperna bygger på ett samarbete dem emellan och att den organiserade brottsligheten och ungdomsgängen oftast har medlemmar från lägre socioekonomiska klasser. Medlemmarna i sådana grupper ansluter i ungefär samma ålder, mellan 17–20 år. Processen att lämna sådana sammansvetsade grupper är svår, när en person väl har begått ett grovt brott är det svårt att backa. Vägen in och att bli fast är enkel, gruppmedlemmarna låter de nya medlemmarna begå grova brott såsom mord för att de sedan inte ska kunna lämna. Det nämns också att de flesta brottslingar som har suttit i fängelse kommer från lägre socioekonomiska klasser och har inte mycket socialt kapital, de har inte människor runt omkring sig som kan få dem att bli en hederlig medborgare. De saknar resurser att skaffa jobb och utbildning och de har lite tilltro till myndigheter. Kriminella organisationer låter inte sina medlemmar lämna på ett enkelt sätt, de som vill lämna kan hållas som gisslan (Bovenkerk, 2011).

2.2.2 Pullfaktorer

Flera forskningar har påvisat liknande "pull" faktorer som drar kriminella ut ur den kriminella livsstilen. En av de främsta pull faktorerna för att göra ett avhopp är föräldraskap. Att bli förälder betraktas vara en faktor som motiverar den kriminelle till ett liv utan kriminalitet (Forkby, Örnlinde och Kuosmanen, 2019; Laub och Sampson, 2003).

Att ta avstånd från kriminalitet genom föräldraskap betonar även Moloney m.fl. (2009); Hunt m.fl. (2005); Nimmo, (2001), detta genom att de tidigare kriminella får andra prioriteringar och synsätt i livet. Ungdomar växer ibland ifrån ungdomsgängen om de inte har hunnit fastna och begå grova brott, om de har det så kan vägen ut ur det kriminella vara att skaffa familj som en motivation ut. Bovenkerk (2011) lyfter olika sätt att lämna kriminella organisationer, där ett av sätten är individuell uppsägning. Han menar att individer överger brottsligheten på grund av olika anledningar, vissa lämnar kriminaliteten på grund av åldern och andra överger den för att de vill leva ett traditionellt liv med partner och barn (Bovenkerk, 2011). I och med att de påbörjar en livsstil utan kriminalitet och vissa går in i vuxenlivet, blir de därmed mognare och utvecklar ett allmänt omdöme (Boldens, 2013; Sweeten, Pyrooz, Piquero, 2013). De utvecklar förmågan att kontrollera aggressiva impulser och ett konsekvenstänkande (Steinberg & Cauffman, 1996).

Laub och Sampson (2003) uppger arbete som en motivation för att lämna den kriminella livsstilen och ett hinder från att falla tillbaka till gamla spår. Utbrändhet och trötthet på den kriminella livsstilen uppges även som en orsak till att lämna kriminalitet, de känner inte att livsstilen attraherar dem längre (Berger m.fl. 2017; Pyrooz & Decker, 2011). Som tidigare skrivet lyfts föräldraskap och mognad som en orsak till avhopp, men även upplevelse av en traumatisk händelse. En faktor som spelar in när det gäller att avsluta en kriminell livsstil är ålder, eftersom tendensen att begå brott minskar i takt med att en person blir äldre (Chylicki, 1992). En del ungdomar väljer att lämna de kriminella gängen utifrån sin egen vilja, de tvingas eller övertalas inte. De medlemmar som gör ett avhopp blir oftast tvungna att flytta eller bara försvinna från gängen (Pyrooz & Decker, 2011). Det kan alltså finnas många orsaker till att en person väljer att lämna den kriminella livsstilen (Forkby, Örnlinde och Kuosmanen, 2019).

Forskarna Uggen och Lageson (2013) beskriver förhållanden och sysselsättning som en central roll i att inte återfalla i brott. Det har påvisat att avhoppare som hittat jobb och befinner sig i stabila förhållanden har en mindre tendens att hota den allmänna säkerheten. Ett framgångsrikt återinträde av fångar innebär positivt återintegrering till de sociala institutioner som familj, arbete och avstånd från brott. Uggen och Lageson (2013) beskriver att individer med historia av arbetslöshet löper stor risk för ett kriminellt engagemang, men genom att hitta ett stabilt arbete kan det vara en väg ut ur brott. De anslutningar som skapas genom arbete kommer fungera som "informella sociala kontroller", vilket förhindrar kriminellt beteende. Starka arbets- och familje förbindelser har en förmåga att förändra förövarnas sociala nätverk, då de kriminella vännerna ersätts med arbetskollegor, familjemedlemmar och laglydiga kamrater (Uggen & Lageson 2013).

2.3 Konsekvenser av att lämna gäng och den kriminella livsstilen

En kriminell bakgrund ökar risken för ett flertal långsiktiga konsekvenser såsom en instabil anställning och skolgång, samt stor risk till ett oönskat föräldraskap vid ung ålder (Weerman m.fl. 2015). Ahmed och Lång (2017) utförde en svensk studie om hur före detta brottslingar blir påverkade av anställnings diskriminering på den svenska arbetsmarknaden. Författarna skapade två fiktiva profiler, en profil med ett brottsregister och en annan utan något brottsregister men med samma kompetens. Resultatet av studien var att profilen med ett förekommande brottsregister fick mindre respons jämfört med profilen utan brottsregister. Författarna utförde en regressionsanalys vilket summera att manliga sökande med kriminell bakgrund hade 10% lägre chans att få ett positivt svar gentemot manliga sökande utan någon kriminell bakgrund. Studiens slutsats var att tidigare kriminella diskrimineras i anställningsprocessen på den svenska arbetsmarknaden, däremot beror omfattningen på typen av yrke. De yrken som de före detta brottslingarna blev diskriminerade inom var städare, förskollärare, restaurangarbetare, mjukvaruutvecklare och säljare. Statistiken visade dock ingen diskriminering för avhopparna inom yrkena lastbilschaufför, bilmekaniker och inskriven sjuksköterska (Ahmed & Lång, 2017). Forskning visar att personer med en kriminell bakgrund har sämre möjlighet till arbete. Backman (2012) nämner att personer som anställs ofta behöver lämna registerutdrag i begäran från arbetsgivaren. Det kan vara ett krav för att bli anställd och arbetsgivare har den senaste tiden blivit skyldiga att kontrollera den sökandes brottsregister.

2.4 Reflektion kring tidigare forskning

Den tidigare forskning som använts i denna studie har kategoriserats i tre olika delar *riskfaktorer till en kriminell livsstil, processen ut ur kriminalitet* samt *konsekvenserna av att lämna gäng och den kriminella livsstilen*. De studier som använts i denna del har varit både internationella och nationella. Den internationella forskningen har använts löpande i hela tidigare forskningskapitlet. Internationell forskning har använts mycket på grund av att det var brist på forskning om upplevelser om processen ut ur kriminalitet i Sverige. I Sverige finns det mer forskning om konsekvenser som medföljer vid avhopp och riskfaktorer till en kriminell livsstil än forskning om hur processen ut från kriminalitet ser ut.

De artiklar som har använts har påvisat liknande resultat, bristande föräldraskap är något som två av de valda artiklarna nämner är en riskfaktor till en kriminell livsstil (Lloyd, 1998; Klein och Maxson, 2010). Ännu ett liknande resultat som den tidigare forskningen visar är att gängmedlemmar ofta lämnar den kriminella livsstilen till följd av bland annat föräldraskap (Bovenkerk, 2011; Laub & Sampson, 2003). Även om artiklarna är utförda vid olika tidpunkter och länder har de påvisat liknande resultat, vilket bidrar till en mer trovärdig .

3 TEORI

I detta kapitel presenteras stämplingsteorin och social kontrollteorin. Dessa två teorier används i studien för att få förståelse för vilka orsaker som håller kvar individer i kriminalitet och vilka problem de har stött på i processen ut ur den kriminella livsstilen. Stämplingsteorin handlar om att människor får etiketter på sig på grund av att de utför handlingar som är avvikande enligt omgivningen. Social kontrollteori grundar sig i individens sociala band till samhället som avgör om en person avstår eller utför brottsliga handlingar.

3.1 Stämplingsteorin

Stämplingsteorin är aktuell för studiens syfte då teorin ger en förklaring till varför individer väljer att stanna kvar i en kriminell livsstil. Människor ser på saker och ting på olika sätt, det som anses vara avvikande på ett ställe behöver inte vara avvikande på ett annat ställe. Avvikande handlingar skapas i alla sociala grupper, de skapar sina egna regler och den som bryter mot de bestämda reglerna betraktas som utanförstående (Becker, 2007). Becker (2007) skriver om avvikelser i sin bok *Utanför-avvikandets sociologi* där han lyfter att en handling kan anses vara avvikande när det har skapats normer som skiljer sig från de avvikande handlingarna. När en individ begår en handling som skiljer sig från normerna så vill omgivningen sätta en etikett på individen, då denna anses vara annorlunda. Det betyder att när personer får en etikett på sig så är de avvikande handlingarna förutbestämda utifrån normerna som finns. Det går dock inte att hävda att bara för att en person får en stämpel så kommer denna att agera utifrån stämpelns betydelse, det betyder att bara för att en person blir stämplad som exempelvis en lögnare så kommer denna inte vara en lögnare. Det som avgör om personen kommer agera utifrån stämpeln är om vardagslivet och de vanliga rutinerna påverkas av stämpeln, att det personen hamnar i omständigheter som försvårar för denna att fortsätta sitt liv som förut. Ett exempel på hur omständigheterna kan försvåra vardagslivet är om en person har fått en stämpel som rånare, vilket kan göra det svårare att få ett konventionellt yrke vilket leder till att personen blir benägen att begå brott för att kunna försörja sig (Becker, 2007).

Omgivningens negativa reaktioner på en individ har stor påverkan på hur denna utvecklas senare i framtiden, beroende på vilken stämpel individen får. Reaktioner kan komma från olika aktörer, både från familj och vänner men även från andra mer utomstående, såsom skola och socialtjänst. Stämplingsteorin handlar alltså om reaktioner som skapas på grund av ett avvikande beteende, som i sin tur orsakar att en stämpel skapas och tilldelas. Avvikande beteenden som människor har inte räknas som egenskaper hos dem. De beskrivs i stället vara handlingar som är beroende av människors reaktioner. Utan människors reaktioner på deras avvikande beteenden, hade de handlingarna inte funnits. Det betyder att så länge ingen märker av en avvikande handling så finns den inte, en brottsling kan uppfattas som en laglydig person så länge ingen ser dennas avvikande handlingar. Samtidigt kan en person som inte är laglydig uppfattas som en avvikare om omgivningen tror det. Vår självuppfattning ändras när andra människors reaktioner på oss går samman. Det betyder att

omgivningens negativa reaktioner och tankar kan leda till att individens självbild ändras så att denna ser sig själv såsom omgivningen ser på en. I ett ojämlikt samhälle löper bland annat ungdomar från lägre socioekonomiska klasser störst risk att bli upptäckta med brottsligt beteende och sedan få en stämpel på sig (Sarnecki, 2020).

3.2 Sociala band, social kontrollteori

Med hjälp av kontrollteorin kan en kriminell livsstil förstås utifrån fyra olika aspekter, dessa aspekter presenteras nedan. De olika kontrollteorierna har en utgångspunkt, där orsaken till att människor avstår från att utföra brott beror på olika typer av kontroll i samhället. Människor väljer att avstå från att utföra brott på grund av deras sociala band till samhället. Sociala bandet består av fyra olika aspekter: åtagande, delaktighet, övertygelse och anknytning. Första aspekten åtagande handlar om de skyldigheter som en individ har lagt tid och energi på, exempelvis utbildning (Hirschi, 1969). Författaren menar att de individer som då begår brott, har mer att förlora och sätter viktiga åtagande på spel. Andra aspekten delaktighet berör individens medverkan i aktiviteter, såsom arbete och fritidsaktiviteter. I de fall individen är delaktig i sådana aktiviteter, kommer individen inte ha tid att begå brott. Övertygelse som är den tredje aspekten handlar om hur väl en individ tror på det konventionella samhällets regler och lagar. Ser man lagarna som rimliga och legitima, är det en större chans att individen väljer att följa och anpassa sig efter dem. Sista aspekten anknytning är den psykiska och emotionella relationen till andra människor samt grupper och hur mottagliga vi är gällande känslor och uppfattningar. Desto närmare vi är människor som lever ett stabilt och etablerat liv, desto mindre är sannolikheten att utveckla en kriminell livsstil. Om vi däremot lever närmare människor som lever ett ostabilt liv är sannolikheten hög för att utveckla en kriminell livsstil. Individer i samhället kan ha en stark eller svag anknytning till olika institutioner eller grupper, exempelvis kan det vara en anknytning till vänner, skola eller familj. När det sociala bandet bryts eller försvagas är individen i fråga fri att avvika. Om bandet är svagt finns det en högre risk att individen ignorerar samhällets regler och agerar mer utifrån egna intressen. Låg självkontroll är något som Hirschi (1969) påstår bidra till svårigheter att motstå frestelser. Självkontroll är inte medfött utan den grundar sig i uppfostran som individen får av sina föräldrar. Det sociala bandet barnet har till föräldrarna och omgivningen är betydande för den framtida självkontrollen hos barnet.

Sampson och Laub (2003) har lyft begreppet vändpunkt som ett viktigt begrepp i teorin. Detta eftersom teorin påstår att en individs liv är uppdelat i olika livshändelser, dessa livshändelser är en typ av vändpunkt som har en påverkan på individens liv. En vändpunkt skulle kunna påverka en individ att avsluta sin kriminella livsstil, exempelvis genom att få en anställning, påbörja en militärtjänstgöring eller träffa en gynnsam partner. Till skillnad från Hirschis teori utvecklade Sampson och Laub (2003) mer bidragande faktorer till avslutandet av en kriminell livsstil hos en individ. En individs upphörande från det brottsliga beteende har koppling till individens fria vilja och inte endast är kopplat till de sociala banden. Individen har en egen förmåga till att styra sitt beteende och fatta beslut och denna vilja är ständigt bidragande. Individens upphörande från den kriminella livsstilen kan påverkas den fria viljan (Sampson & Laub, 2003).

3.3 Teorins roll i studien

Teorierna är av relevans för att besvara syftet och frågeställningarna i studien. Stämplingsteorin och social kontrollteori går att koppla till varför gängmedlemmar stannar kvar i kriminella kretsar och har svårt att lämna dem. En person som har fått en stämpel på sig av samhället blir märkt som avvikande då omvärlden har en negativ syn på dem (Sarnecki, 2020). Backman (2012) lyfter även att en person som har en kriminell bakgrund kan ha svårt att hitta arbete, bostad och andra resurser som krävs för att leva ett lagligt liv. Detta kan medverka till att gängmedlemmarna hamnar i en situation där de är mer benägna att begå brott i och med att de redan är stämplade. Ännu en förklaring till varför det är svårt att lämna gängen är på grund av de svaga banden som medlemmarna har till skyddsfaktorer, detta förklaras i social kontrollteorin. Om bandet är svagt finns det en högre risk att individen ignorerar samhällets regler och agerar mer utifrån egna intressen. Hirschi (1969) förklarar att svag anknytning till olika institutioner, föräldrar eller grupper kan leda till att individer går in i kriminella kretsar. En bristande anknytning kan kopplas till en ökad risk för kriminalitet.

4 METOD

Nedan redogörs metodval för denna studie. I denna studie har kvalitativ metod använts för att besvara syfte och frågeställningar.

4.1 Val av metod

För att uppnå studiens syfte används kvalitativ metod. Valet av metod är grundat i att få en djupare förståelse av informanternas upplevelser, känslor, erfarenheter och tankar (Bryman, 2018; Kvale & Brinkmann, 2021). Denna metod har valts för att undersöka intervjupersonernas personliga upplevelser kring den kriminella livsstilen och processen ut ur den, samt vilka problem de har stött på. Genom den valda metoden för studien kan information om deras upplevelser kring processen ut ur kriminalitet inhämtas via intervjuer. Intervjuer möjliggör mer djupgående svar, vilket har varit centralt i denna studie. Att använda semistrukturerade intervjuer har inneburit en övergripande frågestruktur, som även tillåter även spontana frågor och följdfrågor, vilket har medfört till tydligare och mer utvecklade svar. Detta gör det möjligt för forskarna att vara öppna för nya intryck och idéer rörande det ämne som ska studeras (Bryman, 2018). Ordningsföljden anpassas efter intervjupersonens egen utsaga enligt rekommendationer från Back och Carina (2019) och Bryman (2018) vilket har gjort det möjligt att ändra riktning vid behov men även fördjupning av det framkomna resultatet, detta skapade en flexibilitet och öppenhet som har eftersträvat i studien.

4.2 Litteratursökning

Information till studien har hämtats från böcker och vetenskapliga artiklar som finns tillgängliga i olika databaser via Mälardalens Universitetsbibliotekets webbplats och Google Scholar. Dessa webbplatser rekommenderar även Bryman (2018) att använda eftersom de ses som pålitliga och användbara. De databaserna som användes från Universitetsbiblioteket var Social Services Abstract och Primo. Bryman (2018) betonar vikten av att använda sökord för att begränsa forskningsområdet, detta togs i beaktande vid sökningen. För att hitta relevanta artiklar till studien formulerades några passande sökord. Under sökningens gång justerades vissa sökord för att få fram mer relevanta träffar. Databasernas filtreringsfunktioner användes för att sortera bland alla träffar som genererades. Sökord som användes var bland annat *crime*, *criminality*, *leaving gang*. Dessa sökord underlättade sökandet efter lämpliga artiklar för studien och dess syfte. Genom att kombinera sökorden med operatörer såsom "AND" och "OR" i enlighet med Brymans (2018) rekommendationer kunde fler relevanta artiklar hittas. Genom att använda en kombination av dessa resurser kunde en bred och mångsidig samling av material samlas in. Detta för att stödja studiens syfte och frågeställningar, samt att det fungerar som stöd i den analytiska fördjupningen av det empiriska materialet.

4.3 Urval

Denna studie har utgått ifrån ett målstyrt urval för att sätta forskningsfrågorna i fokus, Bryman (2018) lyfter att det är en bra metod för att få svar på forskningsfrågorna. Det målstyrda urvalet har inneburit att undersökningspersoner har valts på ett strategiskt sätt för att de har förväntats kunna besitta den information som har behövts för att kunna besvara forskningsfrågorna. Två kriterier som undersökningspersonerna har behövt uppfylla för att bli valda har varit *ett tidigare kriminellt förflutet* och att de har behövt vara *över 18 år gamla*. Både män och kvinnor har varit inkluderade i urvalsprocessen för att få båda köns perspektiv och upplevelse av att göra ett avhopp. Urvalsprocessen genomfördes genom mailkontakt med olika avhopparverksamheter och kontakt med bekanta. KRIS som är förkortning för *Kriminellas Revansch i Samhället* är en avhopparverksamhet som består av tidigare kriminella och personer som varit i missbruk. Deras verksamhet går ut på att hjälpa människor att avstå från en kriminell livsstil och missbruk genom att hjälpa dem att inkluderas mer i samhället. Detta genom att erbjuda dem ett nytt liv utan kriminella handlingar och missbruk (KRIS, uå). KRIS är en verksamhet som vi har haft kännedom om tidigare och valde därför att fråga dem om deltagare till studien. Urvalsprocessen genomfördes genom att kontakta den KRIS verksamhet som befann sig närmast oss forskare. Kontakten med KRIS skedde först genom mail och sedan via telefon med verksamhetsledaren. Avhopparverksamheten KRIS blev tillfrågade att ordna fyra intervjupersoner i och med att tre intervjupersoner redan hade hittats tidigare. Intervjupersonerna som kom ifrån KRIS var personer som kunde tänka sig att ställa upp på intervju och råkade vara tillgängliga av en slump, vilket tyder på att ett bekvämlighetsurval har tillämpats. Intervjupersonerna som valdes genom KRIS har idag en anställning på verksamheten och arbetar med att hjälpa kriminella och personer i missbruk

att göra ett avhopp. De andra tre personerna som inte kom ifrån KRIS, hittades genom ett snöbollsurval. Det snöbollsbaseade urvalet har gått till genom Datt några personer som är av relevans för studiens syfte har valts så att de kan hänvisa oss till andra personer som kan vara möjliga intervjupersoner.

4.4 Genomförande/ datainsamling

För att besvara syfte och frågeställningar valdes intervjuer som datainsamlingsmetod. Vi valde att intervjua personer över 18 år gamla med ett tidigare kriminellt förflutet. Innan intervjuerna genomfördes, utarbetades en intervjuguide (Se bilaga B) i enlighet med Brymans (2018) rekommendationer om hur en intervjuguide bör utformas. Intervjuguiden utformades på ett sätt så att studiens syfte och frågeställning skulle besvaras. Frågorna delades in i olika rubriker såsom *bakgrund*, *att lämna den kriminella livsstilen* och *livet efter den kriminella livsstilen*. Back och Bereterö (2019) lyfter att frågorna i intervjuguiden ska vara tillräckligt många för att belysa deras berättelse ordentligt. Vi valde att ställa frågor om bakgrundsinformation eftersom det är viktigt för att kunna sätta in intervjupersonens svar i ett sammanhang (Bryman, 2018). Intervjuguiden fungerade som en minneslista över de områden som skulle täckas i intervjuerna. I detta fall en semistrukturerad intervju. Semistrukturerade intervjuer gjorde det möjligt för oss att få information om hur intervjupersonerna upplevde sitt liv samt en möjlighet till att ställa följdfrågor.

Intervjupersonerna kontaktades via mail med en förfrågan om intresse av att delta i studien fanns. I mailet bifogades ett missivbrev (Se bilaga A) med bland annat studiens syfte för att intervjupersonen ska få en inblick av det som ska studeras. Intervjuerna genomfördes på zoom som är en applikation där olika möten hålls på distans via online samtal. Zoom valdes för att online samtal var lämpligast för intervjupersonerna. Innan intervjuerna påbörjades informerades intervjupersonerna att vi följer de forskningsetiska riktlinjerna och att de får avbryta intervjun eller deltagandet när de vill. Under intervjun användes röstmemo applikationen i mobilen för att spela in, detta för att lättare kunna transkribera intervjuerna utan några missförstånd samt för att kunna återge intervjupersonernas svar med deras egna ord (Bryman, 2018).

4.5 Databearbetning och analysmetod

För att transkribera på ett så tidseffektivt sätt som möjligt har funktionen Diktera använts i applikationen Word. Funktionen får inte alltid med allt som sägs under intervjuerna, därför har det varit fördelaktigt att intervjuerna har spelats in med hjälp av applikationen röstmemo. Back och Bereterö (2019) betonar att det är viktigt att intervjuerna spelas in för att inte missa viktiga delar och transkribera intervjuerna ordagrant. Med hjälp av att vi använt applikationen röstmemo har vi kunnat korrigera transkriberingen som Word har gjort. Totalt genomfördes sex intervjuer, varav två kvinnor och fyra män. Varje intervju varade mellan 40 och 50 minuter och minst två intervjuare var närvarande vid varje intervju, vilket gav

möjlighet till mer ingående diskussioner och reflektioner efter intervjuerna. Vi delade upp intervjuerna mellan oss och transkriberade dem. Varje person läste igenom transkriberingarna flera gånger enskilt för att få en helhetsbild, samtidigt som vi antecknade de idéer, intryck och mönster som uppstod. Detta för att fördjupa oss i datan som samlats in. Transkriberingarna granskades sedan noggrant tillsammans och de idéer och mönster som uppstått kodades. Den strategi som har använts för att skapa koder och olika teman har varit kvalitativ tematisk analys. Bryman (2018) lyfter att tematisk analys är en strategi som forskare utgår ifrån för att enklare kunna identifiera teman av det empiriska materialet. Den tematiska analysen grundar sig på koder som tidigare har skapats. I enlighet med Braun och Clarke (2006) och Bryman (2018) utfördes kodningen genom att markera ord, meningar eller stycken i den transkriberade texten i olika färger för att enklare kunna skapa koder. Koderna skapades genom upprepade mönster, saker som påminde om tidigare forskning och teori samt andra relevanta faktorer som ansågs vara betydelsefulla. Koderna som uppmärksammats har sedan lagts in i en tabell. Tabellen har syftat till att göra de upprepade mönstren mer synliga. De koder som bedömdes vara av störst vikt grupperades för att på så sätt skapa ett antal teman. Koderna i tabellen har skapat underteman, som i sin tur har skapat huvudteman. Databearbetningen har medfört till att intervjuresultaten har granskats ett flertal gånger, vilket har medverkat till att förstå resultatets helhet.

Två underteman som har formats är *gemensam bakgrund och samhörighet med andra kriminella gängmedlemmar och negativ stämpel i samhället*. Dessa två underteman skapade första huvudtemat, *umgänge*. Det andra huvudtemat är *vändpunkt* och den grundar sig på följande underteman, *föräldraskap, mognad och hot. Pengar och ensamheten* har skapat det sista huvudtemat som är *svårigheter & hinder*. Materialet har analyserats tematiskt med inspiration från Braun och Clarke (2006) och Bryman (2018).

4.6 Tillförlitlighet och trovärdighet

När en vetenskaplig studie skrivs är det viktigt att granska dess kvalitet med hjälp av begreppen reliabilitet och validitet (Bryman, 2018). I kvalitativa studier är det svårt att utgå ifrån reliabilitet och validitet, i stället utgår forskarna ifrån tillförlitlighet och trovärdighet. Dessa begrepp är mer lämpliga för kvalitativa studier på grund av att reliabilitet och validitet berör siffror och mätningar, vilket inte är det främsta intresset i kvalitativa studier. Begreppen bedömer istället studiens tillförlitlighet och trovärdighet.

För att studien ska ha en god trovärdighet krävs respondentvalidering, det innebär att forskaren ska delge resultatet till intervjupersonerna för att få bekräftelse att resultaten har uppfattats rätt. Det är forskarens uppgift att säkerställa att intervjupersonernas personliga värderingar inte har påverkat utförandet och resultatet (Bryman, 2018). Studiens trovärdighet har beaktats genom respondentvalidering, de intervjusvar som har framkommit under intervjuerna har lyfts för att ge intervjupersonerna möjlighet att bekräfta eller ändra svaren. För att säkerställa att inga missförstånd uppstår har följdfrågor ställts. Frågor som har varit otydliga har förtydligats för att minska risken för felaktig tolkning. För att minska risken för missförstånd har intervjumaterialet även transkriberats, kodats och tematiserats

av tre personer, vilket minskar risken för feltolkning. Under studiens gång har forskarna förklarat hur studien genomförts steg för steg för att öka tillförlitligheten och för att andra människor ska kunna utgå ifrån samma tillvägagångssätt.

Alla intervjuer i studien har spelats in för att säkerställa tillförlitligheten, vi har haft möjlighet att lyssna på informanternas svar för att kontrollera det insamlade materialet. Genom intervjuens gång har forskarna haft en objektiv roll och undvikit att ställa ledande frågor till intervjupersonerna. Den objektiva rollen har varit viktig att hålla då forskarens personliga värderingar och åsikter inte ska påverka studiens tillförlitlighet. En objektiv roll har beaktats exempelvis genom att alla intervjupersoner har fått samma förutsättningar för att genomföra intervjuerna, övertolkningar har inte heller gjorts. Det som menas med att övertolkningar inte har gjorts är att intervjupersonerna har fått möjlighet att bekräfta deras svar på intervjufrågorna för att det inte ska finnas utrymme till missförstånd och övertolkning gällande någon fråga. Intervjuerna har utförts med respekt för alla intervjupersoner, utan fördomar och diskriminering, detta är något som Bryman (2018) också betonar. Tillförlitligheten har tagits hänsyn till genom att alla intervjuer som har genomförts har utgått ifrån samma intervjuguide, intervjuerna har skett på samma sätt för alla intervjupersoner (Trost, 2010).

4.7 Etiskt ställningstagande

Forskningskravet innehåller tydliga riktlinjer kring etiska aspekter som forskare ska ta hänsyn till för att skydda intervjupersonerna i undersökningen. Det finns fyra etiska principer som forskare måste förhålla sig till för att motverka risk för förödmjukelse, kränkningar, psykiskt eller fysisk skada. *Informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* är de fyra principerna och ingår i individskyddskravet (Vetenskapsrådet, 2017).

Den första principen är *informationskravet* som innefattar forskarens skyldighet att informera intervjupersonerna som berörs av forskningsuppdragets syfte. Forskaren måste informera intervjupersonerna om forskarens roll i forskningen och villkoren som gäller i deltagandet. Det är av betydelse att upplysa att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan. Det är viktigt att informationen ska omfatta alla olika inslag som kan påverka intervjupersonernas villighet att delta i forskningen (Vetenskapsrådet, 2017). Detta är något som vi har beaktat i framställan av vårt missivbrev. Brevet innehåller information kring intervjupersonernas rättigheter, studiens syfte och hur materialet kommer att hanteras samt bearbetas. *Samtyckeskravet* innebär att deltagaren har rätt att bestämma över sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2017). För att säkerställa detta har vi informerat intervjupersonerna om att deltagandet i forskningen bygger på frivillighet. Information om att de själva väljer vilka frågor de vill besvara och att de kan avbryta deltagande när de vill under intervjuens gång utan några konsekvenser har getts till intervjupersonerna. Muntligt eller skriftligt samtycke har inhämtats från intervjupersoner innan vi påbörjade intervjuerna. Innan vi påbörjade intervjuerna informerade vi ytterligare om deras rättigheter och vad studien har för syfte. *Konfidentialitetskravet* innebär att intervjupersonernas

kontaktuppgifter och andra uppgifter ska anonymiseras och hanteras på ett konfidentiellt sätt. Det är av stor vikt att de förvaras på ett säkert sätt så att obehöriga inte har möjlighet att ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2017). För att möjliggöra detta har vi valt att avidentifiera namn, ålder, geografiska platser med mera för att värna om intervjupersonernas anonymitet. Samtliga ljudfiler som använts har raderats. Den sista principen som är *nyttjandekravet* berör de insamlade uppgifter om enskilda personer som endast får användas för forskningens ändamål. Det innebär att materialet endast ska användas i undersökningens syfte och inte till andra ändamål (Vetenskapsrådet, 2017). Vi har tillämpat detta på det vis att bara använda material av studiens relevans. I genomförandet av intervjuerna har intervjupersonernas integritet respekterats för att inte skapa obehag, de har informerats om att de inte behöver visa sig och att de inte behöver utlämna information om sådant som är privat. För att intervjun skulle genomföras på bästa möjliga sätt har en diskussion kring bekvämlighet och trygghet förts med intervjupersonerna.

5 RESULTAT OCH ANALYS

Nedan kommer tre teman att lyftas, det är umgänge, vändpunkt och svårigheter och hinder. Dessa teman belyser hur före detta kriminella har upplevt processen att lämna den kriminella livsstilen genom att ta upp de olika hinder och svårigheter som de har stött på. Livet i den kriminella livsstilen kommer också att beskrivas utifrån tidigare forskning och teorier som nämns tidigare i studien. Resultaten kommer ifrån de sex intervjuer som har genomförts.

5.1 Umgänge

5.1.1 *Gemensam bakgrund och samhörighet med andra kriminella gängmedlemmar*

Intervjuresultaten visar att det finns gemensamma faktorer till varför människor söker sig till kriminalitet. Dessa inkluderar bristande kärlek och närhet från hemmet, sökandet efter trygghet och gemenskap i kriminella gäng, samt att de ser upp till äldre medlemmar med hög status som agerar som en annan familj. Det är också tydligt att det är svårt att bryta sig loss från den kriminella livsstilen och stämpeln som kriminell, vilket leder till att många fortsätter med samma livsstil trots de negativa konsekvenserna det kan få. Två av intervjupersonerna växte upp med vänner från samma bakgrund och som var lika "trasiga" som de själva. På så sätt höll de ihop, vare sig de ville eller inte, just för att de inte hade någon annan än varandra. IP3 träffade olika människor från olika ställen i Sverige som hade samma typ av problematik som hon själv. Att bli placerad på olika institutioner i Sverige utvidgar det sociala nätverk, och relationer mellan personer som har samma bakgrund och livsstilar skapas. Personer med

liknande bakgrund och livsstil kan relatera till varandras erfarenheter, eftersom de lever i liknade förhållanden.

Jag hade inte mycket annat val än att vara kriminell, de sa till mig: du kommer inte komma hem förens du är myndig, för att det finns ingen som kan ta hand om dig. Då tyckte jag att okej, då är det skitsamma. Andra barn fick inte vara med oss av sina föräldrar för att vi var stämplade som dåliga. Kompisarna som jag hade var lika trasiga som mig, jag tror att alla såg på oss, vi var de här ungarna som alla såg på att de där kommer det gå åt helvete för, om ni förstår hur jag menar. (Intervjuperson 3)

Under intervjun med de sex intervjupersoner visade det sig att det fanns gemensamma kopplingar mellan dem alla. En viktig faktor för deras insteg i kriminalitet var bristande ledning och uppmärksamhet från hemmet. För att hitta det de saknade sökte och fann intervjupersonerna gemenskap i olika kriminella gäng med äldre medlemmar som hade hög status och som agerade som en sorts familj. Gängen gjorde allt tillsammans, och även om det hade en negativ påverkan på intervjupersonernas vardag i form av drogsäljning, cannabisrökning och utförande av grövre handlingar för att tjäna pengar, var det svårt att släppa taget när de väl hade fastnat i den livsstilen och statusen de fått från omgivningen. Under tiden de var aktiva i den kriminella livsstilen uppgav majoriteten att skolan inte gick bra, de hade inte en stabil och fungerande skolgång. Intervjupersonerna uppgav att de sökte sig till kriminella kretsar när de var mellan 12–16 år gamla.

110 %, det var mer tryggt med dem än någon annanstans, alltså det var familjekänsla, vi var många som umgicks, vi gjorde allting tillsammans. Vi alla var likadana, det var ingen skillnad mellan oss. Vi kunde vända oss till varandra i alla lägen. (Intervjuperson 2)

Klein & Maxson (2010) betonar att gängmedlemmar ser ofta varandra som familj i och med att de känner samhörighet och upplever en gemenskap. De tenderar att stötta och stå upp för varandra i svåra situationer, de skapar en trygghetskänsla gentemot varandra. Intervjupersonernas umgänge kan kopplas till social kontrollteorins sista aspekt som är *anknytning*. Anknytningen de har haft till sina kompisar har varit väldigt starka och enligt teorin så är sannolikheten högre att människor utvecklar en kriminell livsstil om de har närmre till människor som lever ett ostabilt liv än människor som lever ett stabilt liv (Hirschi, 1969).

5.1.2 Negativ stämpel i samhället

Både IP2 och IP5 berättade om den negativa stämpel de fick av både omgivningen och föräldrarna medan de var aktiva i den kriminella livsstilen och efter sina fängelsestraff. Deras motiv att fortsätta var att stämpeln ändå hade satts och det fick dem att fortsätta med den kriminella livsstilen.

... så fort jag kom ut, jag var hemma kanske så en månad och morsan såg att jag fortfarande var på samma spår då sa hon tyvärr du kan inte bo kvar hemma. Grejen är vi inom vår kultur det är så, du gör ett litet misstag, du är mer än stämplad från alla omkring dig. Folk de vill inte deras barn ska umgås med dig och allt möjligt, det är inte bara hemma du är stämplad, du är

stämplad ute, men det är inte från ungarna, då det är mer av föräldrarna och så vidare. Jag tänkte fuck it jag kör på, nu när det är som det är ändå. (Intervjuperson 2)

På grund av den stämpel som de får blir de utstötta av omgivningen. Omgivningen och familjens uppfattningar skapar en känsla av hopplöshet och att de inte förväntas något annat än att vara kriminella. Det uppstår en känsla av att det inte finns något annat att förlora, vilket resulterar till att stämpeln blir en självuppfyllande profetia som driver den kriminella individen vidare i den kriminella livsstilen. Som det tidigare nämnts kände intervjupersonerna sig stämplade som dåliga av omgivningen, både innan de hade blivit dömda för något brott och efteråt. Denna upplevelse är i linje Sarneckis (2020) teori om stämpling.

5.2 Vändpunkt

5.2.1 Föräldraskap och ny syn på livet

Samtliga deltagare i studien hade genomgått fängelsestraff för att avtjäna sina kriminella handlingar. En gemensam erfarenhet som de alla delade var den stora insikten de fick när de befann sig ensamma i sina celler. För intervjupersonerna 2, 3, 4 och 6 var en viktig faktor som fick dem att omvärdera sina liv att de var föräldrar eller skulle bli föräldrar. Detta resulterade till en djup förändring i deras perspektiv, där de insåg att det kriminella livet inte kunde vara hållbart i det långa loppet.

Intervjuperson 3 och 4 var väldigt unga när de blev gravida och under perioden var intervjuperson 3 även på rymmen från olika institutioner. Första året som mamma bodde hon och dottern på ett speciellt behandlingshem för att inte återfalla till missbruket, men kort tid efter fick hon återfall. Intervjuperson 3 bodde därefter i en egen lägenhet med dottern men blev tillslut tvungen att lämna ifrån sig barnet till barnets pappa.

... kom ut till en egen lägenhet, jag fick behålla min dotter och kunde liksom ingenting, visste ingenting så att jag tog återfall där också och fick lämna ifrån mig barnet till barnets pappa. Sen så knarkade jag och var kriminell fram till att hon var 3 år, kanske 2–3 år. (Intervjuperson 3)

Det var vid födseln av intervjuperson 3:s andra barn som hon bestämde sig för att bli drogfri även om hennes partner inte blev det. Föräldraskapet blev en ögonöppnare för flera av intervjupersonerna, det var då de bestämde sig för att leva ett annat liv för att säkerställa barnens välmående och säkerhet. Föräldraskapet blev en drivkraft att dra sig bort från det gamla livet, trots hot och påtryckningar som intervjuperson 4 fick gentemot sitt ofödda barn. Intervjun visade att intervjuperson 3 var trött på att polisen ständigt var inblandad i hennes liv och att hon konstant levde i rädsla för att något skulle hända. Hon kände sig mogen och redo att fatta ett sådant beslut.

Jag orkade inte med det längre, jag kände själv att jag börjar bli för gammal för det här. Kroppen tar skada, kroppen tar stryk, psykiskt tar stryk, man orkar liksom inte. Såna här liv kan inte sluta bra, slutar du inte frivilligt, då kan det inte sluta på andra sätt än att gå i fängelse eller döden. (Intervjuperson 3)

Det nya synsättet de fick av föräldraskapet gjorde att de inte ville att deras barn skulle växa upp i trasiga hemförhållanden, liknande de själva hade upplevt. Med trasiga hemförhållanden menar intervjupersonerna bristande föräldraskap, otrygg uppväxt och miljö. Både intervjuperson 2 och 6 hade förlorat nära vänner inom sina kriminella gäng, och tanken på att de själva skulle kunna bli en av de avlidna var en stark motivering att lämna det kriminella livet. Genom föräldraskapet fick de ett nytt synsätt och insåg att de ville finnas kvar i deras barns liv och inte dö på grund av kriminalitet. För intervjupersoner 2 och 6 var det enklare att lämna det kriminella gänget eftersom de fick förståelse från gänget för deras val att lämna.

Jag hade det lite enklare för jag hade så bra relation med dem som var äldre och de som är yngre och jag förklarade min situation, att jag har fått en unge, nu är det inte bara mig själv jag tänker på. Så de hade förståelse för det, så jag hade det lite enklare, jag hade lite tur för jag ser de andra människorna lever lite svårare för det beror på vad man har för relation med människor och när man kliver av och varför och allt möjligt däremellan. Men jag hade en relevant anledning och det gick bra faktiskt. (Intervjuperson 2)

Av citatet framgår det att gängets förståelse till varför de valde att göra ett avhopp gjorde processen att lämna gänget enklare. Relationen gängmedlemmarna har till varandra spelar en stor roll vid ett avhopsbeslut. För denna intervjuperson var det enklare att lämna gänget jämfört med intervjuperson 4 som nämnde att hon fick hot när hon valde att lämna kriminaliteten. Dessa två olika reaktioner från gängmedlemmarna grundar sig på relationen som de har till varandra.

För alla intervjupersoner ovan var föräldraskap en gemensam faktor som fick dem att ändra synsätt på livet. Det blev en tankeställare som fick dem att tänka på sina barn och vilken framtid de ville ge dem. Föräldraskapet blev en avgörande faktor som ledde till en förändring i deras liv, detta lyfter Forkby, Örnlinde och Kuosmanen (2019) och Laub och Sampson (2003) som en av de stora faktorerna till att göra ett avhopp. Att ta avstånd från kriminalitet genom föräldraskap betonar även Moloney et. al., (2009); Hunt, Joe-Laidler, & MacKenzie, (2005); Nimmo, (2001).

5.2.2 Mognad och stress

Samtliga av de intervjuade intervjupersonerna upplevde att den kriminella livsstilen medförde mycket stress, vilket hindrade dem från att kunna slappna av. Fiender och hot var en ständig närvaro i deras liv. Flera intervjupersoner delade med sig av sina erfarenheter och berättade att de genomgick en sorts mognadsprocess efter att ha avtjänat sina fängelsestraff. De insåg att det kriminella livet endast ledde till problem och att de inte kunde slappna av på grund av att de alltid behövde vara ett steg före alla andra, exempelvis polisen och andra

gång. De började känna sig för gamla för att fortsätta på samma väg. IP3 berättar under intervjun att hon kände sig för gammal, kroppen orkar inte längre och det har varit en bidragande orsak till avhopp från den kriminella livsstilen. Författaren Bovenkerk (2011) menar att individer överger brottsligheten på grund av olika anledningar, vissa lämnar kriminaliteten på grund av ålder, vilket även Chylicki (1992) lyfter upp. Flera forskare lyfter att en orsak för att göra ett avhopp är att medlemmarna blir mognare och går in i vuxenlivet, de utvecklar ett allmänt omdöme (Boldens, 2013; Sweeten & Pyrooz, Piquero, 2013).

Ja för mig i mitt fall var det liksom att jag hade några mordförsök och sådär och sen några andra händelser som gjorde så att jag, nej men jag tror att jag tröttna på de där livet, att liksom gå beväpnad och leva med ögonen i nacken som jag brukar säga. Ja, det är liksom, det är jag trött på, jag kände liksom en mognad typ och att det var dags att lämna. (Intervjuperson 5)

För alla intervjupersonerna innebar den kriminella tillvaron att de ibland var tvungna att bära skottsäkra västar och alltid vara på sin vakt för fiender och polisen. Detta kan enligt Pyrooz och Decker (2011) vara en anledning till att individer väljer att göra ett avhopp. Det var ett ständigt spel av att gömma sig och skydda sig själva. Intervjupersonen 1 och 5 berättade att beslutet att lämna den kriminella världen var enkelt för dem. De kände sig tvungna att bryta alla band med människor som befann sig i den miljön för att undvika att falla tillbaka. De hade nått sin personliga botten och hade inte längre styrkan att hantera den konstanta stressen av att ha ögonen i nacken.

Man brukar ju säga att man blir som de man hänger med. Jag blev tvungen att bryta bandet med många för att inte vara kvar i den livsstilen. Det är lite som ett återfall, någon som typ hållit på med exempelvis kokain, om den är runt personer som håller på med det är det en väldigt stor sannolikhet att den faller och tar det igen. Medans om du är omgiven med folk som aldrig tar kokain och har andra visioner då är det mycket enklare att inte tänka på det. (Intervjuperson 1)

Den ständiga rädslan och den omedelbara faran som följde med det kriminella livet hade tagit sin tribut till intervjupersonerna. De insåg att det inte fanns något hållbart eller givande i att fortsätta på den destruktiva vägen. Intervjuperson 6 nämnde att han valde att göra ett avhopp bland annat på grund av att han tyckte att hans familj förtjänade att leva ett lugnt liv, fri från hot och våld. Enligt Berger m.fl. (2017) och Pyrooz och Decker (2011) är detta en av de främsta anledningarna till att göra ett avhopp, att familjen eller vännerna kan eller har tagit skada av den kriminelle personens liv. Genom att lämna bakom sig den kriminella världen valde de att investera i sin egen hälsa och välmående. De ville inte längre leva i konstant rädsla och hot, och de förstod att det var dags att ta ansvar för sina egna liv och skapa en bättre framtid för sig själva. Deras beslut att lämna det kriminella livet var inte bara ett enkelt steg, det var också en symbolisk handling av självrespekt och självbevarande. De insåg att deras eget välbefinnande var viktigare än de tillfälliga känslor av makt eller status som den kriminella tillvaron erbjöd. Ett nytt kapitel med nya möjligheter öppnades i deras liv. De fick lärdomar av sina kriminella handlingar och var beredda att kämpa för att skapa en bättre tillvaro för sig själva.

Smak av makt gjorde mig girig. Det räckte med alla mina synder, jag hade redan förstört många människors liv. Jag förlorade min empati och medkänsla tillslut, jag hade inga gränser. Jag gjorde allt som krävdes för att få mat på bordet. Men jag blev trött på livet, fruktar gud nu. (Intervjuperson 6)

Citatet visar på att makt i vissa fall gör att människor förlorar sitt konsekvenstänk och att de är beredda på att göra allt för att få mat på bordet. Mognaden som flera av intervjupersonerna upplevde gjorde att de blev trötta på den kriminella livsstilen och ville leva ett lugnt liv fri från hot och våld. Genom att avsluta den livsstilen kunde de börja arbeta mot att uppnå verklig personlig tillfredsställelse och inre frid. Intervjuperson 5 menar att de sämsta dagarna han lever idag är fortfarande mycket bättre än de bästa dagarna han levde i den kriminella livsstilen. Han fortsatte med att berätta att han har skadat många människor på olika sätt och att fiender på så vis har skapats.

5.3 Svårigheter och hinder

5.3.1 Hinder med att lämna pengar och vänner

För alla sex intervjupersoner utgjorde anpassningen till en ekonomi med mindre pengar ett betydande hinder i deras övergång från den kriminella livsstilen till att bli laglydiga arbetare. Pengar var en central prioritet i deras tidigare livsstil, och att överge den snabba inkomstgenereringen och anpassa sig till ett mer konventionellt ekonomiskt system beskrivs som en utmaning. Enligt Forkby & Liljeholm Hansson (2011) är det en utmaning för kriminella medlemmar att vänja sig vid en livsstil där pengar inte är lika lättillgängligt som i den kriminella livsstilen. Samtliga intervjupersoner beskriver att de var medvetna om vad de gjorde och att de var skickliga på det de ägnade sig åt. Att bryta sig loss från den kriminella livsstilen krävde därför en betydande mängd vilja och beslutsamhet, vilket utgjorde ytterligare en svårighet i processen.

Det här med att man måste vara redo på att det kommer vara tufft, det kommer inte vara som förut att ha massa pengar som kommer in snabbt eller att jag kan spendera såhär mycket här för jag kommer ändå få in mycket imorgon. De pengarna jag såg då, ser jag inte idag. Jag var tvungen och släppa det där, så varje gång man tänker okej, det här är inte ens värt, låt mig gå tillbaka, men sen tänker man igen. (Intervjuperson 1)

Ett annat gemensamt hinder som samtliga intervjupersoner mötte var svårigheten att bryta banden med det kriminella gänget som en gång hade varit som en familj för dem. Det var svårt att klippa banden med dessa vänner som erbjöd en stark gemenskap, där de ställde upp för varandra och alltid hade något att sysselsätta sig med. Två av intervjupersonerna nämnde att de och deras vänner levde ett liv med mycket spänning, deras dagar var händelserika. Forkby & Liljeholm Hansson (2011) beskriver att många gängmedlemmar lever ett liv med mycket spänning och äventyr och att gå från en sådan livsstil till en livsstil utan kriminalitet lockar dem inte. Flera av intervjupersonerna uppger att de har flyttat från den staden de bott i och bytt umgänge för att få ett stabilt liv. De uppger att bryta kontakten eller ta avstånd från

tidigare vänner är viktigt för att kunna lämna den kriminella livsstilen. Detta går att koppla till den social kontrollteorins sista aspekt som är anknytning. Anknytning berör den psykiska och emotionella relationen till andra människor (Hirschi, 1969). Samtliga intervjupersoner nämner i intervjun att det var svårt att hitta nya vänner utanför gänget och att de kände sig ensamma i denna process. De band som de hade skapat inom det kriminella gänget ansågs vara "oslagbara", och för intervjuperson 3, som redan bar på en stämpel från samhället, blev det ännu svårare att bryta sig loss då andra barn inte fick umgås med dem. Hon upplevde att hon inte hade något annat val än att fortsätta att vara en del av gänget för att kunna försörja sig med de pengar hon hade tillgång till. För att kunna lämna den kriminella livsstilen upplevde hon dock att hon inte fick det stöd hon behövde. Trots att hon hade bestämt sig för att göra ett avhopp behövde hon tillgång till behandlingshem, vilket inte erbjöds vid den tiden.

Men det mest utmanande är nog att man måste klippa banden och det kan vara tufft. Det har varit folk som man haft ett starkt band med och gjort allting tillsammans med. Men som jag har behövt lämna för att inte dö. (Intervjuperson 1)

Det är tydligt att samtliga intervjupersoner ställdes inför utmaningar när de valde att lämna den kriminella livsstilen. Förutom att anpassa sig till ekonomiska begränsningar och bryta med den kriminella gemenskapen, upplevde de även svårigheter med att hitta en ny identitet och skapa meningsfulla relationer utanför den kriminella sfären. De höga statuspositioner och uppmärksamhet som de hade åtnjutit inom den kriminella världen var också svåra att lämna bakom sig. Trots alla hinder och utmaningar visar dessa intervjupersoners berättelser på deras starka vilja och beslutsamhet att lämna den kriminella livsstilen och söka en ny väg mot ett tryggt och säkert liv.

5.3.2 Utmaningarna med att hitta arbete utifrån sina kriminella bakgrunder

Samtliga sex individer befann sig i en situation där de var tvungna att lämna sin hemstad och flytta till andra städer. Denna drastiska förändring blev nödvändig för att undvika att återfalla till sina tidigare kriminella gäng och för att skydda sig från hoten. Hoten kom från både deras gamla gäng och andra människor som de var antingen skyldiga pengar eller som de behövde olika tjänster från, då de tidigare hade haft en framträdande status inom den kriminella världen.

Det var kris som brydde sig om mig, de tog emot mig och dom hjälpte mig. Jag fick flytta från staden jag var i. Jag känner mig själv bäst och jag vet att efter en viss period, 6 månader eller 8 månader, jag kommer bli sugen. Det blir svårt att motstå om du hör från umgänget och alla andra som jag är uppväxt med och inte kunna delta i deras aktivitet. Jag kan ju umgås med dem, men jag vet ju fortfarande vad de gör och det blir bara svårt, jag vet någonstans så jag kommer att vika mig själv och jag kommer tänka fuck det är värt för det tillfället. Det kommer komma en situation där jag behöver pengar sen kommer jag tänka, ja men det var inte så farligt, det är lugnt. Jag kommer att försöka rättfärdiga mig själv och försöka intala mig själv att ja men det är lugnt, det är ingenting, jag fixar det sen och sen är jag där igen. (Intervjuperson 6)

Genom att lämna sin tidigare livsstil bakom sig och söka en fristad i andra städer, stod samtliga intervjupersoner inför utmaningen att hitta nya sysselsättningar. Denna övergång till ett vanligt liv visade sig vara en besvärlig process för vissa av dem, vilket både intervjuperson 2 och intervjuperson 4 beskriver. Att skaffa anställning blev en verklig utmaning för dessa individer. På grund av deras brottsliga bakgrund mötte de svårigheter då potentiella arbetsgivare noga granskade deras brottsregister och tvekade att anställa dem.

Alltså det roliga är mitt första jobb jag sökte till, det var städare och då sa de nej, du har prick i registret. Jag tänkte vafan jag ska fucking städa golv, hur ska ni tänka på att jag har prick i mitt register. Så samhället pushar ut dig mycket mer, i stället för att ta emot dig, de pushar iväg dig. Om inte du kan få jobb för att städa golv, blir den enda vägen att gå tillbaka, för att folk vill överleva, de behöver leva, de behöver pengar för att stå på benen. Så samhället de stöttar i väg en istället för att släppa in dig. (Intervjuperson 2).

Därmed möttes de av ett dubbelt problem - de hade lämnat bakom sig en farlig tillvaro för att omvända sig till ett laglydigt liv, men deras tidigare kriminella handlingar påverkade dem fortfarande och försvårade möjligheten till sysselsättning. Detta skapade en negativ spiral där intervjupersonerna var fast mellan sina försök att lämna det förflutna bakom sig och deras önskan att integreras i samhället som produktiva medlemmar. Den kriminella bakgrunden orsakar flera negativa påföljder, såsom instabil anställning (Weerman m.fl. 2015). Intervjupersonerna uppgav att de än idag måste motbevisa myndigheterna att de inte är kriminella och att de vill leva ett annorlunda liv till skillnad från deras gamla liv. Ahmed och Lång (2017) utförde en studie i Sverige om anställnings diskriminering på den svenska arbetsmarknaden. I deras studie framgår det att tidigare kriminella har svårare möjligheter att få jobb och att de får mindre respons från arbetsgivare på grund av deras bakgrund. I enlighet med Becker (2007) teori om stämpling går det att se samband mellan diskriminering på arbetsmarknaden och före detta kriminella. Trots dessa utmaningar stod intervjupersonerna inför situationen med hopp och beslutsamhet. De var angelägna om att återuppbygga sina liv och göra en positiv förändring. Genom att bemöta de hinder som kastades i deras väg, som den negativa attityden hos potentiella arbetsgivare, visade de en stark vilja och önskan att bevisa att de kunde bryta sig loss från sitt förflutna och bidra till samhället på ett konstruktivt sätt.

5.3.3 Drogmissbruk

Samtliga deltagare i studien hade kämpat med olika former av drogmissbruk. Intervjupersonerna 3 och 5 berättade särskilt om svårigheterna att lämna drogerna bakom sig, då det hade blivit en flyktväg från vardagens utmaningar och en tillflykt från det destruktiva som hade omgett dem. Av intervjuerna framkom det att en av intervjupersonerna var i behov av behandlingshem för att bli fri från drogmissbruk och tillfriskna, men att det inte var möjligt när det behövdes. För att bli fri från drogmissbruket och kriminaliteten fick hon kämpa sig igenom det på egen hand. Efter flera månader av svåra ansträngningar lyckades hon befria sig från drogberoendet. Men när hon äntligen nådde framgång och var fri från sitt beroende, erbjöds hon möjligheten att bo på behandlingshemmet, vilket hon avböjde.

Jag hamnade ju på ett ungdomshem när jag var 13 bara, där jag hade ju redan börjat missbruka innan, fast inte så så kraftigt då. På det här ungdomshemmet så träffar man ju alltid andra ungdomar liksom, så jag började missbruka mer och var mycket på rymmen. (Intervjuperson 3)

Att bryta sig loss från ett drogmissbruk som har pågått i 20 år var en utmaning för intervjuperson 5. Drogerna var en del av identiteten och ett verktyg att hantera livets svårigheter. Att lämna dem bakom sig och skapa ett nytt liv utan drogberoende var en komplex och kämpig resa.

Drogerna var som en del av min vardag, det var liksom, ett sätt för mig att tänka fuck it, jag vill inte vara här idag och det är nog bäst att jag försvinner. Jag gillade ju livet jag levde och att leva som en normal människa var ett stort nej för mig. Jag hade mina droger, mina pengar, jag kände inte att jag behövde något annat. Om jag behövde bli av med drogerna, innebar det att gå tillbaka till en verklighet som jag inte alltid ville vara i. (Intervjuperson 5)

Dessa berättelser visar på de negativa effekter som drogmissbruk kan ha och de svårigheter som uppstår när man försöker övervinna beroendet. Att bryta sig loss från drogerna kräver inte bara fysisk uthållighet utan också en betydande mental och känslomässig styrka, vilket både intervjupersonerna 3 och 5 nämner. Som samtliga intervjupersoner nämner innebär den kriminella livsstilen vanligtvis en tillvaro med betydande tillgång till pengar, medan ett liv utan kriminella handlingar innebär en verklighet där pengar inte är lika lättillgängliga för alla (Forkby & Liljeholm Hansson, 2011).

6 DISKUSSION

Syftet med studien är att belysa hur tidigare kriminella har gått tillväga för att ta sig vidare från kriminalitet. För att besvara syftet har två frågeställningar formulerats, den första är *hur upplever personer som har gjort ett avhopp processen ut ur den kriminella livsstilen och vilka hinder upplever personer som gjort ett avhopp som de svåraste att komma över*. För att belysa syftet och de formulerade frågeställningarna har intervjuer genomförts med sex intervjupersoner. Tre olika teman har skapats för att enklare kunna besvara syftet och frågeställningarna, dessa teman är umgänge, vändpunkt, svårigheter och hinder.

6.1 Umgänge

Resultaten från intervjuerna visade på att vänner hade en stor påverkan på intervjupersonernas liv. Intervjupersonerna växte upp med vänner som levde en kriminell livsstil, dessa vänner var en stor faktor till att de själva började utföra kriminella handlingar. Samtliga intervjupersoner var medlemmar i samma gäng som deras vänner och de

betraktade varandra som en familj. I och med att de flesta intervjupersonerna har uppgett att de har haft svag ledning från föräldrarna och att föräldrarna har brustit i deras roll som förälder, så har de istället dragit sig till andra människor, som i sin tur blivit deras vänner. De har brustit i sin roll som föräldrar genom att exempelvis inte vägleda de i livet, gränssätta de och inte heller ha inflytande i barnens liv. Vännerna stod upp för varandra och förstod varandra på sätt som andra människor inte kunde göra. Detta stämmer överens med Klein & Maxson (2010) forskning där de nämner att gängmedlemmar ofta ser varandra som en sorts familj. Med utgångspunkt i Hirschis (1969) teori om sociala band förstås resultatet som att det var svårt att bryta med kriminaliteten på grund av starka band till vänskapsgruppen. Det var vanligt att vännerna hade en liknande bakgrund som intervjupersonerna, vilket skapade en stark samhörighet mellan dem. Detta kan tolkas som att människor med liknande bakgrund tenderar att dras till varandra eftersom de känner en trygghet och samhörighet med varandra. Det kan även vara så att gemensamma erfarenheter och utmaningar skapar en ömsesidig förståelse mellan människor med samma bakgrund. Den ömsesidiga förståelsen grundar sig bland annat på den negativa stämpeln som de alla har fått av omgivningen. I och med att gängen begick kriminella handlingar tillsammans så går det att koppla till stämplingsteorin som menar att avvikande handlingar skapas i alla sociala grupper (Becker, 2007). Grupperna skapar sina egna regler och genom omgivningens negativa reaktioner på deras avvikande handlingar skapas olika stämplat (Becker, 2007; Sarnecki, 2020). Tidigare i studien har forskning visat att tonåren är bland den känsligaste perioden och att 14–18 åringar är lättare att påverka och mer känsliga i den åldern än andra åldrar. Resultatet i denna studie är i linje med Walters (2018) då intervjupersonerna uppgav att de var mellan 12–16 år gamla när de hamnade i kriminella umgängen och började begå brott. Bovenkerk (2011) menar däremot att gängmedlemmar ansluter till gäng när de är mellan 17–20 år, vilket inte stämmer in med studiens resultat.

6.2 Vändpunkt

Intervjupersonerna har upplevt olika pull och push faktorer som anledningar för att lämna den kriminella livsstilen. En pull faktor som fyra av sex intervjupersoner nämner var att föräldraskap var en av de största anledningarna till att göra ett avhopp. Att bli föräldrar var en vändpunkt som gjorde att de fick ett nytt synsätt på livet och andra prioriteringar. Föräldraskap är en pull faktor som många gånger drar kriminella ut ur den kriminella livsstilen. Det motiverar personer med kriminell bakgrund att lämna kriminaliteten (Forkby, Örnlinde och Kuosmanen, 2019; Laub och Sampson, 2003). Intervjuperson 4 uppgav under intervjun att när hon blev gravid förändrades allt och hon ville leva ett ordentligt liv för sitt barn skull. Intervjuperson 2 och 3 har också uppgett föräldraskap som anledning till avhopp. De ville alltså det bästa för sina barn och valde därför att lämna det kriminella livet bakom sig. Dessa intervjupersoners beslut till avhopp på grund av föräldraskap går att tolka genom sista aspekten i social kontrollteorin. Avhoppet går att förstå genom den anknytning som skapas mellan barn och förälder. När dessa intervjupersoner har blivit föräldrar så har en psykisk emotionell relation skapats till barnet, vilket gör att de blir mer mottagliga gällande känslor och uppfattningar (Hirschi, 1969).

Den näst vanligaste anledningen till avhopp som identifierades under intervjuerna var att de kände mognad och växte från kriminaliteten. Chylicki (1992) förklarar att det kriminella beteendet vanligtvis minskar med åldern. Detta stöds av flera av intervjupersonerna som kände att det blev allt svårare att fortsätta leva ett kriminellt liv ju äldre de blev. Att lämna vännerna bakom sig sågs som en svårighet då de såg varandra som familj. Pyrooz & Decker (2011) beskriver mognad som en anledning till avhopp, vilket stämde överens med några av intervjupersonernas fall. De var trötta på den kriminella livsstilen och ville leva ett liv utan stress. I resultatet har det tydligt framgått att det var svårt att lämna kriminaliteten bakom sig om ett miljöombyte inte genomfördes, det vill säga om de inte lämnade sitt område och sin vänkrets. Om dessa förändringar inte gjordes var det enkelt att återfalla till sitt tidigare kriminella beteende. En push faktor som samtliga intervjupersoner upplevde var rädslan för fiender och polisens uppmärksamhet. Denna push faktor kan ha en stor påverkan på en persons beslut att lämna kriminaliteten bakom sig och söka efter ett mer stabilt och säkert liv utan fiender, vilket även Pyrooz och Decker (2011) nämner. Samtidigt som rädslan för fiender och uppmärksamheten från polisen är en push faktor, så är oro och rädsla för att familj och vänner ska utsättas för våld också en stor push faktor (Berger m.fl. 2017; Pyrooz och Decker, 2011). De är rädda för att familjen ska utsättas för fara och väljer därför att lämna kriminaliteten. Det har framkommit att en intervjuperson har fått hot från sitt gäng när hon har valde att lämna samma gäng. Hoten kan vara riktade mot den specifika individen eller mot deras närstående, såsom familj eller vänner. I detta fall var hoten riktade mot henne och hennes ofödda barn. I vissa fall kan hoten vara en anledning till att göra ett avhopp och i andra fall kan hoten vara en anledning till varför en person väljer att stanna kvar. Av en intervju framgår det att det bara finns två vägar ut från den kriminella livsstilen, döden eller fängelset om de inte väljer att ta ett avhoppsbeslut enligt deras egen vilja. Sampson och Laub (2003) betonar att ett avhoppsbeslut kan ha koppling till individens fria vilja. Den fria viljan styr de beslut som en person väljer att ta.

Berger m.fl. (2017) lyfter att en anledning för att göra ett avhopp kan vara att gängsamhörigheten och lojaliteten ändras, att lojaliteten bryts genom svek från gängmedlemmarna. Under genomförandet av intervjuerna var detta inte något som framkom av intervjupersonerna, de uppgav istället att de och deras vänner såg varandra som familjemedlemmar och stod upp för varandra i alla lägen. Ingen nämnde att ett avhoppsbeslut togs på grund av att de blev svikna av gängmedlemmarna eller att lojaliteten hade ändrats.

6.3 Svårigheter och hinder

Samtliga intervjupersoner uppgav ekonomin som en svårighet efter att de lämnat den kriminella livsstilen. Att gå från att ha mycket pengar till mindre pengar upplevdes som en stor utmaning. Forkby och Liljeholm Hansson (2011) betonar också svårigheten att gå från en kriminell livsstil till en livsstil utan kriminalitet, att vänja sig vid mindre pengar utgör en grundläggande utmaning. En livsstil utan kriminalitet är inte något som lockar gängmedlemmar. Det finns olika anledningar till varför de inte lockas till ett liv utan kriminalitet, men från studien framgår det att pengar är en viktig faktor till detta. Ännu en

svårighet var att alla intervjupersoner behövde lämna sin hemstad och flytta till en annan stad för att börja om på nytt. Det var en utmaning att flytta till en ny stad och lämna deras trygghet, deras vänner som hade blivit som en andra familj. Vännerna erbjöd en stark gemenskap, vilket blev ett hinder i processen att lämna den kriminella livsstilen. De upplevde en ensamhet i denna process. I resultatet nämns det att intervjupersonerna behövde lämna deras hemstad och deras umgänge för att kunna bli fria från kriminella handlingar och missbruk. Enligt social kontrollteorin påverkas vi människor av vår omgivning, om vi har människor som lever ett stabilt och etablerat liv är chansen större att vi också lever ett liknande liv, vilket även betyder att sannolikheten för att utveckla en kriminell livsstil är lägre. I och med att de lämnade de riskfyllda miljöerna och deras umgänge, betyder det att deras sociala band till riskfaktorer försvagades. Istället utvecklades starkare sociala band till skyddsfaktorer, såsom andra vänner som inte utför kriminella handlingar (Hirschi, 1969).

När en individ begår handlingar som skiljer sig från normerna så vill omgivningen sätta en stämpel på det, detta på grund av att det avviker från det normala (Becker, 2007). De avvikande handlingarna, såsom kriminella handlingar, orsakar att andra människor får en annan syn på en. Detta kan vara en förklaring till varför det sker diskriminering på arbetsmarknaden. Diskrimineringen som sker försvårar de kriminellas möjlighet att göra ett avhopp då få arbetsgivare vill anställa dem, vilket i sin tur kan bidra till att de inte gör ett avhopp på grund av svårigheten att vänja sig vid mindre pengar. Arbete betraktas enligt Hirschi (1969) vara en social kontroll som minskar risken för en kriminell livsstil, då den enskilde har mindre tid för att begå brott.

6.4 Intervjupersonernas kriminella livsstil kopplat till Hirschi och Bergström

Bergström (2020) definition av begreppet *kriminell livsstil* instämmer på intervjupersonerna då de har uppvisat de fyra beteendestilar som förklaras. Majoriteten av intervjupersonerna uppgav att skolan inte var huvudfokus när de var aktiva i kriminaliteten, de tog exempelvis inte ansvar för att klara skolgången, vilket tyder på *allmän ansvarslöshet*.

Intervjupersonernas kriminella livsstil kan även förstås utifrån Hirschis (1969) förklaring om en kriminell livsstil. Åtagande är den första aspekten som han lyfter, den fokuserar på den tid och energi som individen har lagt på exempelvis utbildning, vilket hänger ihop med den första beteendestilen *allmän ansvarslöshet* som Bergström (2020) nämner. Ännu en beteendestil som stämmer in på intervjupersonerna är kränkande *hållning mot andra människor*. Som tidigare förklaring betyder denna stil att den kriminelle individen uppvisar kränkande beteenden mot andra människor och även riktar våld och hot mot dem. De tar inte hänsyn till deras rättigheter, deras människovärde, personliga område och värdighet kränks. IP5 och IP6 är två av intervjupersonerna som berättade att de har skadat människor på olika sätt, de har skaffat sig fiender och gjort vad som har krävts för att tjäna pengar. De delgav också att de har förstört andra människors liv, vilket de ångrar idag när de är fria från kriminella aktiviteter. I och med att intervjupersonerna begick brott på olika sätt så betyder det att de inte trodde på samhällets lagar och regler. Dessa handlingar betyder att den sista

beteendestilen som är *upprepade brott mot sociala och juridiska lagar och normer* har uppnåtts. Övertygelse är en annan aspekt som (Hirschi, 1969) förklarar, den handlar om hur väl en individ tror på det konventionella samhällets regler och lagar. Ser man lagarna som rimliga och legitima, är det en större chans att individen väljer att följa och anpassa sig efter dem. I och med att intervjupersonerna begick brott på olika sätt så betyder det att de inte trodde på samhällets lagar och regler. Aspekten *övertygelse* och beteendestilen *upprepade brott mot sociala och juridiska lagar och normer* hänger samman.

6.5 Metoddiskussion

Utifrån metodvalet har det observerats både styrkor och svagheter. Den kvalitativa metoden påverkar det resultat som uppnåtts i och med att vi har fått varierande resultat beroende på intervjupersonernas upplevelser av det studerade ämnet. Att genomföra intervjuer har varit väldigt fördelaktigt på grund av att deras svar har kunnat konfirmeras vilket har minskat risken för missförstånd och feltolkning. Vi har haft möjlighet att spela in intervjuerna för att sedan kunna titta tillbaka på det empiriska materialet för att säkerställa att vi har uppfattat allting rätt. Detta hade inte varit möjligt om valet av metod exempelvis hade varit kvantitativ metod och vi hade skickat ut enkäter till människor. Genom att använda semistrukturerade intervjuer behövde vi inte begränsa intervjuerna i alltför stor utsträckning, samtidigt som vi hade en enhetlig utgångspunkt för alla intervjuer. Intervjupersonerna kunde vid vissa tillfällen frångå frågan vi ville undersöka, vilket resulterade i att materialet blev omfattande. Samtidigt som det var en styrka att vi fick utvecklade svar, så var det även utmanande att identifiera exakt vad som var relevant för studiens syfte och frågeställningar. Vi ville på samma gång inte ha alltför styrda samtal eftersom detta kunde innebära att vi missade viktiga upplevelser och erfarenheter från intervjupersonerna. En svaghet med metodvalet har varit att alla intervjupersoner inte har varit bekväma med att svara djupgående kring vissa av intervjufrågorna. En del av intervjupersonerna har inte haft några problem med att svara på frågorna som har formulerats, medan en intervjuperson inte ville nämna vissa saker. Som forskare är det viktigt att vara förberedd på att intervjupersonerna kanske inte kommer svara på alla frågor av personliga skäl. I och med den valda urvalsprocessen för studien har det inte gått att generalisera studiens resultat till en hel population (Bryman, 2018). Det går dock att göra en analytisk generalisering, vilket innebär att studiens resultat kan generaliseras till den tidigare forskning som lyfts i studien. Om resultatet stämmer överens med forskningen som kommer ifrån USA och Sverige, så kan en analytisk generalisering göras (Fejes & Thornberg, 2019).

6.6 Slutsatser

Syftet med studien är att belysa hur tidigare kriminella har gått tillväga för att ta sig vidare från kriminalitet. Utifrån de genomförda intervjuerna har det formulerade syftet uppnåtts och frågeställningarna har besvarats. Personer som har gjort ett avhopp från den kriminella livsstilen har upplevt processen som svår. De har behövt uppoffra vänskapsrelationer,

familjerelationer och flytta från den kriminella miljön de har befunnit sig i för att kunna starta ett nytt liv utan kriminalitet.

Intervjuresultaten har visat att samtliga intervjupersoner har upplevt processen att lämna den kriminella livsstilen som svår. För att lämna livsstilen har olika hinder kommit på vägen, såsom svårigheten att vänja sig vid mindre pengar. Ett annat hinder har varit diskriminering på arbetsmarknaden, det har varit svårt att få jobb med en kriminell bakgrund. I processen för att göra ett avhopp framkom det att de kriminella handlingarna har medfört negativa konsekvenser som påverkar deras liv idag. De har behövt lämna mycket bakom sig för att ta sig ut ur den kriminella livsstilen. Intervjupersonerna har behövt flytta från sin hemstad och lämna sina vänner för att komma från kriminaliteten. Studiens resultat har till stor del stämt in på den forskning som har använts tidigare. Resultatet har betydelse för vidare forskning i och med att det har tydliggjorts i vilka områden det är brist på forskning.

6.6.1 Vidare forskning

Studios resultat visar att intervjupersonerna har upplevt motarbete från myndigheter, de har beskrivit det som en utmaning att bli inkluderade i samhället på grund av deras kriminella bakgrund. Att studera myndigheternas motarbete gentemot avhoppare är inte något som har varit i fokus i denna studie, därför bör det belysas mer i vidare forskning. Intervjupersonerna i studien har uppgett att de svenska myndigheterna saknar förtroende för tidigare kriminella men även det motsatta. Därav anser vi att forskning utifrån de tidigare kriminellas perspektiv är av stor betydelse. Under studiens gång har mer internationell forskning hittats om kriminella personers anledningar till avhopp, men det skulle vara intressant att se fler nationella studier om det. Även mer nationell forskning om hur före detta kriminella ser på hela avhoppprocessen. Detta är enligt oss viktigt för att öka kunskapen om hur en kriminell livsstil kan se ut, samt för att bättre förstå vilka konsekvenser som kan följa av att engagera sig i kriminalitet.

REFERENSLISTA

- Ahmed, A. M., & Lång, E. (2017). The employability of ex-offenders : a field experiment in the Swedish labor market. *Journal of Labor Policy*, 6(1), 1–23.
<https://doi.org/10.1186/s40173-017-0084-2>
- Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.
- Andreas, F., & Thornberg, R. (2019). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I A. Fejes, R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys*. (273–293). Liber.
- Azade Azad., & Hanna Ginner Hau (2018). Adolescent females with limited delinquency - At risk of school failure. *Children and youth services review*, 95(2018), 384-396.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2018.11.015>
- Back, C., & Berterö, C. (2019). Interpretativ fenomenologisk analys. I A. Fejes, R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys*. (165–178). Liber.
- Backman, C. (2012). Criminal Records in Sweden - *Regulation of access to criminal records and the use of criminal background checks by employers*. Göteborgs Universitet.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/28834/gupea_2077_28834_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Becker, H.S. (2007). *Utanför - Avvikandets sociologi*. Arkiv förlag.
- Bergström, G. (2020). *Kriminalitet som livsstil*. Studentlitteratur.
- Berger, R., Abu-Raiya, H., Heineberg, Y., & Zimbardo, P. (2017). The process of desistance among core ex-gang members. *American Journal of Orthopsychiatry*, 87(4), 487–502. <https://doi-org.ep.bib.mdh.se/10.1037/ort0000196>
- Bolden, C. (2013). Tales From the Hood: An Emic Perspective on Gang Joining and Gang Desistance. *Criminal Justice Review*, 38(4), 473–490.
<https://doi.org/10.1177/0734016813509267>
- Bovenkerk, F. (2011). On leaving criminal organizations. *Crime Law Soc Change*, 55, 261–276. <https://doi.org/10.1007/s10611-011-9281-x>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Brå. (2022a). Anmälda brott.
https://bra.se/download/18.7614a2f918529bc7ca81366d/1674047551906/Statistikrapport_anmalda_prel_helar_2022.pdf

- Brå. (2022b oktober). *Vapenbrott*. <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vapenbrott.html>
- Chylicki, P. (1992). *Att upphöra med brott: Vägar ut ur den kriminella karriären*. Studentlitteratur.
- Czermak, N. (2022, augusti 2). *Så lockas unga till kriminella gäng – polisen: "De skriver inte under i blod"*. SVT nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/polisen-om-nyrekrytering-skriver-inte-under-i-blod>
- Decker, S., & Lauritsen, J.L. (2002). Leaving the gang. *Gangs in America*, (9)15, 51–67.
- Dunk-West, P. (2016). *Att bli socialarbetare: En reflekterande vägledning för studenter*. Studentlitteratur.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (Red.). (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Liber.
- Fjellner, C. (u.å). Demokratins spelregler har satts ur spel. *Dagens samhälle*. Hämtad 2023, april 5, från <https://www.dagenssamhalle.se/opinion/debatt/demokratins-spelregler-har-satts-ur-spel/>
- Frenker, C. (2022, december 11). *Dödsskjutningar i Sverige når nya högstanivåer*. SVT nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/dodsskjutningar-i-sverige-nar-nya-hogstanivaer>
- Forkby, T., & Hansson, S. L. (2011). *Kampen för att bli Någon - Bilder av förorten och utvecklingsvägar i Göteborg* (Rapport 1:2011). Sandstens Göteborg. <https://goteborgsregionen.se/download/18.22a3cc881780d1faddf1380d/1616589648719/Kampen%20att%20bli%20n%C3%A5gon%20Bilder%20av%20of%C3%B6rorten.pdf>
- Forkby, T., Örnlinde, H., & Kuosmanen, J. (2019). *Vägen ut ur gänget - Om manligheter, broderskap och svikna förhoppningar*. <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/vagen-ut-ur-ganget.pdf>
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Transaction Publishers.
- Hunt, G., Joe-Laidler, K., & MacKenzie, K. (2005). Moving into Motherhood: Gang Girls and Controlled Risk. *Youth & Society*, 36(3), 333–373. <https://doi.org/10.1177/0044118X04266530>

- Klein, M.W., & Maxson, C.L. (2006). *Street Gang Patterns and Policies*. Oxford University Press Inc.
- KRIS (u.å.). *Kriminellas revealans i samhället*. Hämtad 2023, maj 8, från <https://kris.a.se/info/>
- Kuusela, K. (2013). Det är aldrig försent - vad orsakar och motverkar barns och ungas utanförskap i utsatta bostadsområden? I L.-B. Karlsson, K. Kuusela & U. Rantakeisu (Red.) *Utsatthet, Marginalisering och Utanförskap* (s. 151–184) Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brikmann, S. (2020). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Lageson, S., & Uggen, C. (2013). *How Work Affects Crime—And Crime Affects Work—Over The Life Course*. *Handbook of Life-Course Criminology*. 201–212. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5113-6_12
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: Delinquent boys to age 70*. Harvard University Press.
- Lind, A.-S. (2018). Socialtjänstens statsrättsliga förankring. I T. Fridström Montoya (Red.), *Juridik för socialt arbete*. Gleerups Utbildning AB.
- Lloyd, C. (1998). Risk factors for problem drug use: Identifying vulnerable groups. *Drugs; Education, Prevention and Policy*, 5(3), 217–. <https://www.proquest.com/socialservices/docview/61657275/216EAA5D2A544A52PQ/5?accountid=12245>
- Länsstyrelsen Skåne. (u.å.). Vem är avhoppare. Hämtad 2023, april 03, från <https://www.avhoppare.se/om-avhopparverksamhet/vanlig-sida-1-h1/>
- Moloney, M., MacKenzie, K., Hunt, G., & Joe-Laidler, K. (2009). The Path and Promise of Fatherhood for Gang Members, *The British Journal of Criminology*, 49(3), 305–325. <https://doi.org/10.1093/bjc/azp003>
- Nimmo, M. R. (2001). *The 'invisible' gang members: A report on female gang association in Winnipeg*. Winnipeg, Manitoba: Canadian Centre for Policy Alternatives 2. <https://www.publicsafety.gc.ca/lbrr/archives/cnmcs-plcng/cn34980-eng.pdf>
- Polismyndigheten. (u.å.). *Sprängningar och skjutningar- polisens arbete*. Hämtad 2023, april 15, från <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/>
- Pyrooz, D.C., & Decker, S.H. (2011). Motives and methods for leaving the gang: Understanding the process of gang desistance. *Journal of Criminal Justice*, 39(5), 417-425. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2011.07.001>

- Pyrooz, D.C., & Piquero, A.R. (2013). Disengaging From Gangs and Desistance From Crime. *Justice Quarterly*, 30(3), 469-500. <https://doi.org/10.1080/07418825.2012.723033>
- Regeringskansliet. (2022, november 02). *Nu inleds den största offensiven någonsin mot den 11 juni 2023organiserade brottsligheten*
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/11/nu-inleds-den-storsta-offensiven-nagonsin-mot-den-organiserade-brottsligheten/>
- Sampson, R.J., & Laub, J.H. (2003). *Crime in the making*. Harvard University Press.
- Sarnecki, J., & Carlsson, C. (2020). *Introduktion till kriminologi*. Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen. (2012). *Kartläggning av samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga*. Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-10-14.pdf>
- SOU 2010:15. Kriminella grupperingar: motverka rekrytering och underlätta avhopp. Stockholm: Elanders Sverige AB.
- Smokowski, R.P., Bacallao, M., Bill Robertson Evans, C., Rose, A.R., Stalker, C.K., Guo, S., Wu, Q., Barbee, J., & Bower, M. (2018). The North Carolina Youth Violence Prevention Center: Using a Multifaceted, Ecological Approach to Reduce Youth Violence in Impoverished, Rural Areas. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 9(4), 575-597. <https://doi.org/10.1086/700257>
- Steinberg, L., Cauffman, E. (1996). Maturity of judgment in adolescence: Psychosocial factors in adolescent decision making. *Law Human Behavior*, 20(3), 249–272. <https://doi.org/10.1007/BF01499023>
- SVT nyheter. (2022, september 22) Varning till föräldrar: Barn lockas med godis – kan vara gängrekryteringsförsök. SVT nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/skolor-varnar-barn-lockas-med-godis-kan-vara-rekryteringsforsok>
- Sweeten, G., Pyrooz, D. C., & Piquero, A. R. (2013). Disengaging from gangs and desistance from crime. *Justice Quarterly*, 30(3), 469–500. [10.1080/07418825.2012.723033](https://doi.org/10.1080/07418825.2012.723033)
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2017). God forskningsssed. Hämtad den 17 april från God forskningsssed (vr.se) https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Walters, G. D (2018). Positive and negative social influences and crime acceleration during the transition from childhood to adolescence: *The interplay of risk and protective factors*. *Criminal Behaviour & Mental Health*, 28(5), 414-423.
<https://doi.org/10.1002/cbm.2088>

Weerman, F.M., Lovegrove, P.J., & Thornberry, T. (2014). Gang membership transitions and its consequences: Exploring changes related to joining and leaving gangs in two countries. *European Journal of Criminology*, 12(1), 70 - 91.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1477370814539070>

BILAGOR

Bilaga A: Missivbrev

Hej!

Vi är tre socionomstudenter som studerar på Mälardalens universitet. Vi skriver nu vårt examensarbete med en inriktning på vägen ut ur kriminalitet. Syftet med studien är att belysa hur personer som lämnat kriminalitet har upplevt den processen, samt vilka hinder de har stött på i processen ut ur den kriminella livsstilen.

Vi söker därför efter personer som är över 18 år gamla med ett tidigare kriminellt förflutet, som nu lämnat det livet bakom sig. Intervjun beräknas ta ca. 45 minuter och kan genomföras fysiskt på Mälardalens Universitet i Eskilstuna eller digitalt via zoom, beroende på vad du som intervjuperson har möjlighet till. Vi följer de forskningsetiska riktlinjerna vilket innebär att deltagandet är konfidentiellt. Intervjun som utförs är fullständigt frivillig och sker med ert samtycke. Om ni skulle vilja avbryta intervjun eller ert deltagande har ni rätt till att göra det när ni vill. Intervjun kommer att spelas in. Den information som ni väljer att lämna kommer endast att användas för forskningssyfte. När vår studie är avslutad kommer ni få ta del av den.

Har ni frågor är ni välkomna att kontakta oss på mailadressen nedan.

gtr20001@student.mdu.se

saa21008@student.mdu.se

sme20001@student.mdu.se

Handledarens kontaktuppgifter (vid behov)

carl.johansson@mdu.se

Bilaga B: Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

1. Kan du berätta vem du är? Vad har du för bakgrund/historia? (Ex. Familj, ålder, uppväxt mm.)
2. Hur upplever du att din uppväxt var? (Trygg eller otrygg)

Kriminella livsstilen

3. Varför tror du att du började begå kriminella handlingar?
4. Vilken ålder började du begå brott?
5. Vad är det för typ av kriminalitet som du sysslat med? (organiserad/oorganiserad)
6. Vad för typer av påföljder har du fått av dina kriminella handlingar? Vilken brottsrubricering och längd på straffet?
7. Hur såg ditt nätverk ut under perioden du var i kriminalitet? (Ex. familj och vänner)

Lämna kriminaliteten

8. Vad fick dig att lämna kriminaliteten?
9. Hur gick du tillväga för att lämna den kriminella livsstilen?
10. När var vändpunkten för dig, vad fick dig att vilja ta dig ur gänget? (Var det något speciellt som hände)
11. Vad har varit det mest utmanande vid lämnandet av kriminaliteten? Varför?
12. Har du fått något stöd vid lämnandet? Vilka har stöttat dig?

Stöd från myndigheter och samhället

13. Anser du att samhället givit dig förutsättningar för att kunna lämna den kriminella livsstilen? Om ja, hur då? Om nej, varför då?
14. Finns det någon myndighet eller annan hjälp från samhället som du anser vara viktig för dig?

Livet efter kriminaliteten

15. Hur ser ditt liv ut idag? (familj, vänner, jobb etc.)
16. Hur ser du på livet just nu jämfört med när du var i den kriminella livsstilen?
17. Vad anser du är viktigt för att inte återfalla i kriminalitet?
18. Känner du att din kriminella bakgrund har haft en negativ påverkan på ditt liv idag?

Övrigt

19. Finns det något som du själv vill berätta?

Bilaga C: Fördelning av arbetet

Vi har huvudsakligen arbetat tillsammans för att utföra det mesta av arbetet. Alla har varit involverade i alla aspekter av arbetet trots att vi ibland har delat upp skrivandet mellan oss för att effektivisera processen och maximera produktiviteten. Detta har inte hindrat vårt övergripande samarbete och engagemang i arbetet.

